

หลักเรื่องกรรมในศาสนาฮินดู

หลักเรื่องกรรมในยุควะเวท

ยุควะเวทนี้เริ่มขึ้นราว ๑,๖๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล ส่วนคัมภีร์พระเวทนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน คัมภีร์ฤคเวท ซึ่งเป็นที่รวบรวมมนตร์สำหรับสวดสรรเสริญเทพเจ้า ในเวลาประกอบพิธีบูชาัญญ์ เกิดขึ้นก่อน เมื่อการบูชาัญญ์มีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น ก็เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการอธิบายเกี่ยวกับระเบียบหรือวิธีการในการบูชาัญญ์ และเมื่อจำนวนเทพเจ้ามีเพิ่มขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป มนตร์สำหรับใช้สวดสรรเสริญเทพเจ้าก็ต้องมีเพิ่มขึ้น เพื่อความสะดวกในการทรงจำและเพื่อความสะดวกในการบูชาัญญ์ ตามบัญญัติของคัมภีร์พระเวท พวกพราหมณ์ผู้ทำพิธี จึงตัดตอนคัมภีร์ฤคเวทแยกออกมาเป็นคัมภีร์ใหม่อีก ๒ คัมภีร์ คือ ยชุรเวท และ สามเวท คัมภีร์พระเวทจึงเกิดขึ้น เป็น ๓ คัมภีร์ ส่วนถรรพเวทซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ ๔ นั้น เพิ่งจะมีขึ้นในตอนหลัง สมัยพุทธกาล^๑

ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป ในแง่ชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ในยุควะเวทนี้ ล้วนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิพิธีกรรมและการบูชาัญญ์ (Ritualism) กล่าวคือ ถือว่า "ทุกสิ่งต้องขึ้นอยู่กับพิธีกรรมหมด" การบูชาัญญ์ในยุคนั้น ถือกันว่า เป็น "ฤนะ" คือเป็น "หน้" ที่จะต้องกระทำโดยที่เดียว พิธีกรรมต่าง ๆ ที่กระทำต่อเทพเจ้าต่าง ๆ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ในยุควะเวทนี้ให้ความสำคัญแก่เทพเจ้ามาก โดยถือเอาว่า เทพเจ้าทั้งปวงเป็นผู้รับผิดชอบทั้งในด้านการค้าจุน ระเบียบศีลธรรม และระเบียบของจักรวาล เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว จึงทำให้ดูเหมือนว่า ในยุควะเวทนี้ มาตรฐานเกี่ยวกับ

^๑ ดร. สุนทร ณ รัชนี , ปรัชญาฮินดูเกี่ยวกับประวัติและลัทธิ, (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พิพิธวิทยา, ๒๕๒๑) หน้า ๓

ความถูกต้องของพิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อเทพเจ้า ได้กลายเป็นเครื่องตัดสินความดีไปโดยปริยาย

"การสวมนต์เป็นสิ่งที่ต้องถวายแก่เทพเจ้า การบูชาัญต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ พระเวททำให้มนุษย์และเทพเจ้ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน ชีวิตของมนุษย์จะต้องอยู่ในสายตาของพระเจ้า"

ทรรศนะเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ในยุคพระเวทนี้ สันนิษฐานกันว่า มีต้นเค้ามาจากคัมภีร์ฤคเวท โดยเรียกกฎของกรรมอันไม่สามารถจะละเมิดได้ว่า "ฤตะ" ความคิดเกี่ยวกับ "ฤตะ" นี้ จัดเป็นทรรศนะที่สำคัญยิ่งในคัมภีร์มันตระ คำว่า "ฤตะ" นี้ ตามความหมายเดิม หมายถึงความสอดคล้องกลมกลืนของธรรมชาติ หรือระเบียบของสิ่งต่าง ๆ อันหมายรวมถึงระเบียบทางศีลธรรมด้วย

จึงได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ในยุคพระเวทนี้จัดเป็นยุคพิธีกรรมนิยม (Ritualism) และเทวนิยม (Theism) ด้วยเหตุนี้ทรรศนะเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ในยุคพระเวทนี้ จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพิธีกรรมและเทพเจ้า กล่าวคือ เทพเจ้าเหล่านี้จะเป็นมิตรต่อคนดีและเป็นปฏิปักษ์ต่อคนชั่ว หากมนุษย์ไม่ประสงค์จะทำให้เทพเจ้าเกิดความไม่โปรดปราน ก็ควรจะพยายามทำตนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม โดยปฏิบัติตามน้ำพระทัยของเทพเจ้า ด้วยการกระทำพิธีบูชาัญ ให้อย่างถูกต้อง เราจะพบความแจ่มแจ้งเป็นพิเศษ ในเรื่องนี้ได้จากคัมภีร์มันตระ ซึ่งกล่าวถึงเทพวรุณะ เทพเจ้าองค์นี้เป็นเทพเจ้าประจำนภากาศ และเป็นเทพเจ้าประจำแสงสว่างแห่งสวรรค์ และได้รับการบรรยายว่า เทพวรุณะองค์นี้

" Prayers are to be offered to the Gods. Rites are to be performed. The Vedas assume a very close and intimate relationship between men and God. The life of man has to be led under the very eye of God.", S.Radhakrisnan, Indian Philosophy, (London:George Allen & Unwin Ltd., 1929), 1:110

ได้วางกฎของจักรวาลอันเป็นกฎที่ไม่มีใครทำลายได้ กล่าวกันว่า คัวอำนาจของท่านนี้ แม้น้ำที่ไหลสู่ห้วงมหรณพ ก็ไม่อาจทำให้มันเต็มได้ แต่ว่า อำนาจของท่านไม่ได้จำกัดอยู่แค่จักรวาลวัตถุเท่านั้น แต่ยังขยายขอบเขตไปถึงกฎของศีลธรรม ซึ่งเป็นกฎอมตะและไม่สามารถจะทำลายได้เช่นกัน เทพวรุณะนี้เป็นสัพพัญญู บาบแม้น้อยก็ไม่สามารถจะหลอกรอกจากรู้เห็นของท่านได้

การกระทำกรรมดีหรือกุศลกรรมในยุคพระเวท จึงหมายถึงการปฏิบัติให้เป็นไปตรงตามของเทพเจ้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกฎของฤคะนั้นเอง และในทางตรงกันข้าม กรรมชั่วหรืออกุศลกรรม ก็คือ การปฏิบัติตนผิดกับพระทัยของเทพเจ้าอันเป็นการปฏิบัติออกนอกระเบียบกฎเกณฑ์ของฤคะ

"ฤคะ ให้มาตรการกฎของศีลธรรมแก่เรา ฤคะเป็นแก่นของสรรพสิ่ง มันคือ สัจยะ หรือความจริงของสรรพสิ่ง การไม่เชื่อฟัง หรือ อันฤคะ เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งตรงกันข้ามกับความถูกต้อง คนดี คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางของ ฤคะ ซึ่งเป็นความจริงและความเป็นระเบียบ ผู้ปฏิบัติตามระเบียบ เรียกว่า วรตะ วรตะนี้ คือแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีความพอดีของคนดีผู้ปฏิบัติตามแนวทางของฤคะ คนดีตามคำสอนของพระเวทจะต้องไม่เปลี่ยนแนวทางชีวิตของเขา" ^๑

---

^๑ "Rta furnishes us with a standard of morality. It is the universal essence of things. It is the satya or the truth of things. Disorder or An - Rta is falsehood, the opposite of truth. The good are those who follow the path of Rta, the true and the ordered. Ordered conduct is called a true vrata. Vratani are the ways of life of good men who follow the path of Rta. Consistency is the central feature of his good life. The good man of the Vedas does not alter his ways.", Ibid.

เรื่องของการเกิดใหม่ในยุคพระเวทนี้ ก็จัดเป็นผลอันเนื่องมาจากกรรม
 ของแต่ละบุคคลที่ได้กระทำไว้ ก็มีข้อความกล่าวไว้ในคัมภีร์ฤคเวท ในมติว่าคัวย
 เรื่อง "อิษฎาปุรต" ซึ่งมีบรรยายไว้ว่า เป็น "ตำนานที่อยู่ไกล" ของกรรม อิษฎะ
 หมายถึงการบูชาญัตต่อเทพเจ้า ส่วนปุรต หมายถึง ทานที่ถวายแก่นักบวช ประ-
 เค้นสำคัญเกี่ยวกับมัตินี้ ก็คือ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในผลดังกล่าวว่าจะนำหน้า
 บุคคลไปสู่โลกอื่นก่อนและจะคอยการมาถึงของบุคคลเหมือนเทพผู้พิทักษ์ ส่วนคนมีบาป
 นั้นจะถูกลงโทษด้วย "การตายที่เกิดซ้ำ ๆ" (ปุนรมฤตยู) ซึ่งจะปรากฏเกิดขึ้นใน
 โลกอื่นเช่นกัน ดังนั้น ทั้งคนใจบุญและใจบาป ก็มีความเชื่อว่าจะได้ไปเกิดในโลกอื่น
 คนใจบุญจะได้รับรางวัลจากเทพเจ้า ด้วยการได้ไปร่วมเสวยสุขในโลก (สวรรค์)
 ร่วมกับเทพเจ้า และคนใจบาปจะถูกสาปนิรันดร ซึ่งก็คงจะหมายถึงไปอยู่ในโลก
 (นรก) นั่นเอง การกล่าวถึงนรกในคัมภีร์ฤคเวท มีปรากฏไม่ชัดเจนนัก แต่ในคัมภีร์
 อถรวเวท และ พราหมณะ มีกล่าวไว้แจ่มแจ้งว่า เป็นสถานที่เบื้องต่ำ มีแต่มีคม
 นิรันดร ตรงกันข้ามกับสวรรค์เบื้องสูง ที่มีแสงสว่าง และผู้ที่ไปสู่นรกก็มีกล่าวไว้ว่า
 ไม่สามารถจะหนีพ้นออกมาอีกได้ จากข้อความทั้งหมดนี้จึงชี้ให้เห็นว่า ในยุคพระเวท
 นี้ มีความเชื่อในเรื่องอมตภาพของ วิญญาน หรือ อากมัน ความตายมิได้หมายถึงการ
 ทำลายสูญ การสืบต่อภพชาติใดที่ใดที่หนึ่งจะเป็นสุขหรือทุกข์ก็เป็นผลกรรมของผู้นั้นทั้งสิ้น
 ในคัมภีร์ฤคเวท ได้มีข้อความซึ่งกล่าวถึงเรื่องของการเกิดใหม่ อันเนื่องมาจาก
 ผลกรรมของแต่ละบุคคล ไว้หลายตอนด้วยกันดังนี้ คือ

"ดูก่อน พระยายม ขอจงยินยอมให้ผู้ที่บำเพ็ญตบะเคร่งครัด ไม่หวั่นไหว ไป
 สู่มหาโลกเกิด ผู้ใดทำสงครามอันเป็นธรรม ผู้ใดเป็นวีรบุรุษ พลีชีวิตในการ
 สงคราม ผู้ใดประกอบบุญกรรมนับพันอย่าง ขอจงอนุญาตให้ผู้นั้น ไปสู่มหาโลก
 เกิด" °

° สมักร บुरาวาส , ปรัชญาพราหมณ์ในสมัยพุทธกาล , (กรุงเทพมหานคร, สำนัก
 พิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๑๖) หน้า ๑๕๒ - ๑๕๓

"ขุมมรกที่ลึกล้ำ มีไว้สำหรับผู้กระทำบาป ใช้เล่ห์เพทุบาย ซาคความสัจย์"^๑
 "ผู้ใดประกอบบุญกรรม ผู้นั้นจะรุ่งเรืองและมีชื่อ ไม่มีที่สิ้นสุด และจะบรรดุมรรค
 ผล"^๒

กล่าวโดยสรุป หลักคำสอนเรื่องกรรมในยุคพระเวท กฎแห่งกรรม เรียกว่า ฤตะ ฤตะเป็นมาตรการแห่งกฎศีลธรรม เป็นความจริงของสรรพสิ่ง ซึ่งทุกคนต้องเชื่อฟัง และประพฤติปฏิบัติตามกฎนี้อย่างเคร่งครัด ผู้กระทำดี คือ ผู้กระทำตามฤตะ ส่วนผู้กระทำชั่ว คือ ผู้ที่ละเมิดฤตะ เนื่องจากยุคพระเวทถือว่า พิธีกรรมคือหนี่ที่จะต้องกระทำการสวดมนต์บูชาพระผู้เป็นเจ้าจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติ เพื่อให้พระองค์ประทานพรให้ การประกอบพิธีกรรม เป็นส่วนหนึ่งของการประพฤติปฏิบัติตามฤตะ นั่นเอง การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ทุกชนิด พระผู้เป็นเจ้าทรงรู้ ทรงทราบ พระองค์จะประทานรางวัลให้แก่ผู้กระทำดี และทรงลงโทษแก่ผู้กระทำชั่ว ในยุคพระเวท ความเชื่อถือในพระผู้เป็นเจ้า เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ทุก ๆ สิ่งอยู่ในอำนาจของพระองค์ กฎแห่งกรรมก็อยู่ในอำนาจของพระผู้เป็นเจ้าด้วย กฎแห่งกรรมมิได้เป็นกฎ เหตุผลที่เป็นนิสสระอย่างแท้จริง ความดี ความชั่ว ถูกนำไปผูกพันกับพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งสรรพสิ่ง แต่พระองค์มิได้มีสาเหตุมาจากสิ่งใดเลย เนื่องจากยุคพระเวท ถือว่า เป็นยุคต้นกำเนิดของปรัชญาฮินดู แนวความคิดเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลักของปรัชญาฮินดู จึงเริ่มต้นด้วยแนวความคิดที่ว่า กฎแห่งกรรม เป็นกฎทางศีลธรรม ที่พระผู้เป็นเจ้าทรงประทาน เพื่อเป็นมาตรฐานแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และการกระทำดี กระทำชั่ว ขึ้นอยู่กับพระผู้เป็นเจ้า

^๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๕๓

^๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๕๔

หลักความเชื่อเรื่องกรรมในปรัชญาอุปนิษัท

กฎแห่งกรรมและการเกิดใหม่ มีกล่าวไว้ในคัมภีร์อุปนิษัทหลายอุปนิษัท ปรัชญาอุปนิษัทมีคำสอนเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ว่า การเวียนว่ายตายเกิดของชีวาत्मันเป็นไปตามกฎอันแน่นอน ซึ่งเรารู้ไม่ได้ กฎอันแน่นอนนั้นมีความหมายเป็น ๒ นัย กล่าวคือ หมายถึง กฎแห่งธรรมชาติ หรือ กฎแห่งเหตุและผล อย่างหนึ่ง และกฎแห่งศีลธรรม อีกอย่างหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง สรรพสิ่งในธรรมชาติเกิดขึ้น และเป็นไปตามอำนาจของเหตุปัจจัย สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเพราะมีเหตุทำให้เกิด สิ่งหนึ่งดำรงอยู่ ก็เพราะมีเหตุทำให้ดำรงอยู่ และสิ่งหนึ่งเสื่อมสลายไป ก็เพราะมีเหตุทำให้เสื่อมสลายไป ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น ดำรงอยู่ คับไปอย่างลอย ๆ โดยไม่มีเหตุ หรือปราศจากเหตุ ประการหนึ่ง "พรหมัน (ผู้ทำให้จักรวาลปรากฏขึ้น) เป็นสิ่งจริงแท้เพียงสิ่งเดียวในตอนเริ่มแรก ไม่มีสิ่งอื่นใดเลยในขณะนั้น แล้วพรหมันก็คิดขึ้นว่า เราจะสร้างสากลจักรวาลขึ้นเดี๋ยวนี้" ๑

จากข้อความในโอตเตรยะอุปนิษัทที่ยกมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องของกฎแห่งเหตุและผล ที่ว่า สิ่งหนึ่งสิ่งใดจะเกิดขึ้นหรือเสื่อมสลายไปได้นั้น ย่อมมีเหตุทำให้เกิดขึ้นและเสื่อมสลายไป และสาเหตุของจักรวาลและสรรพสิ่งนั้น ได้แก่ พรหมัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง กฎสากลจักรวาลแห่งเหตุผลตามความเชื่อในยุคอุปนิษัท มิได้เป็นอิสระโดยตัวเอง เพราะมีขึ้น เกิดขึ้น โดยพรหมันส่วนในแง่ที่เป็นกฎแห่งศีลธรรมนั้น หมายความว่าถึงผลกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ทำไว้

^๑"The self, verily, was (all) this, one only, in the beginning. Nothing else whatever winked. He thought, let me now create the worlds". "S. Radhakrishnan, The Principal Upanisads,

ยอมไม่สูญหายไปไหน เช่นเดียวกันกับกฎการชำระพลังงานในวัฏฏะเป็นการยืนยันว่าไม่มีเหตุการณ์อันใดที่จะบังเกิดขึ้นแก่มนุษย์ นอกไปจากผลกรรม ซึ่งตนได้กระทำไว้เท่านั้น

ปรัชญาอุปนิษัตสอนในเรื่องเกี่ยวกับกฎศีลธรรมไว้ว่า มนุษย์จะเป็นเช่นไร ย่อมขึ้นอยู่กับตนเอง กล่าวคือ มนุษย์ยอมกระทำตามความปรารถนาของตนเอง หรือกระทำสิ่งที่ตนเองต้องการ และเขาก็จะต้องได้รับผลจากการกระทำตามที่เขาประสงค์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปรัชญาอุปนิษัตเชื่อว่า ความเป็นไปของชีวิตมนุษย์ถูกกำหนดด้วยการกระทำของมนุษย์เอง และเชื่อว่าบุคคลกระทำกรรมใดย่อมได้รับผลของกรรมนั้น

บุคคลจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับกรกระทำ หรือความประพฤติของเขาเอง ผู้กระทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ผู้กระทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว บุคคลจะดี ก็เพราะการกระทำดีของเขา และบุคคลจะเลว ก็เพราะการกระทำชั่วของเขา กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ บุคคลจะเป็นอย่างไรก็เกิดจากความต้องการของเขาเอง เมื่อเขาปรารถนาอย่างไร เขาก็จะตั้งเจตจำนงเอาไว้ และเมื่อเขาตั้งเจตจำนงไว้อย่างไร เขาก็กระทำตามที่ได้ตั้งเจตจำนงไว้ เมื่อเขากระทำอะไรลงไปก็ตาม เขาจะต้องได้รับผลในสิ่งที่ได้กระทำลงไป

กรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ตามหลักคำสอนในปรัชญาอุปนิษัต นั้น จะถือได้ว่า "ดี" หรือ "ชั่ว" ขึ้นอยู่กับพระผู้เป็นเจ้า เป็นเบื้องต้น และขึ้นอยู่กับความรู้ที่แท้จริง ในพรหมัน เป็นนัยปลาย การประกอบพิธีบูชาัญเป็นกุศลกรรม อย่างหนึ่ง เช่นเดียวกันกับการงานเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ เช่น การสร้าง หรือ ทำสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ การบริจาคทาน การช่วยเหลือผู้อื่น ฯลฯ แต่กุศลกรรมที่ยิ่งใหญ่ คือ การรู้จักพรหมัน และการเข้าถึงความเป็นเอกภาพกับพรหมัน

9
"According as one acts, according as one behaves, so does he become . The doer of good becomes good, the doer of evil becomes evil. One becomes virtuous by virtuous action, bad by bad action. Other, however, say that a person consists of. As is his desire so is he will; as is he will, so is the deed he does, whatever deed he does, that he attains."Ibid., p. 515

ปรัชญาอุปนิษัท สอนว่า อวิชชา เป็นบ่อเกิดแห่งอกุศลกรรม ชีวาत्मัน
ได้แยกออกจากพรหมัน ก็โดยเหตุ คือ อวิชชา อวิชชาคือความไม่รู้^๑ว่า ชีวาत्मัน
นั้นแท้จริง คือสิ่งเดียวกับปรมาत्मัน หรือพรหมัน อวิชชาจึงเกิดขึ้นได้พร้อมด้วย
โมหาคติ และความผิดพลาดทั้งมวล ชีวาत्मันจึงถูกขังอยู่ในโลกแห่งสสาร และต้อง
เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ จนกว่าจะเกิดความรู้แจ้งในพรหมัน ชีวาत्मันจะมี
สถานะสูงขึ้น หรือต่ำลง ด้วยการกระทำของชีวาत्मัน ในชาติปางก่อน "กรรม"
จะนำหน้าชีวาत्मันไปสู่โลกอื่นก่อน และรอคอยการมาถึงของชีวาत्मัน นั้น เสมือน
เทพผู้พิทักษ์

ปรัชญาอุปนิษัทเชื่อในภพหน้า เชื่อในการเกิดใหม่ เมื่อร่างกายในภพนี้
แตกดับไปแล้ว ชีวาत्मันจะเคลื่อนออกจากร่างเก่าไปอาศัยอยู่ในร่างใหม่ เสมือน
คนเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดเก่า แล้วสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ ร่างใหม่ซึ่งชีวาत्मันจะไปอาศัยอยู่
นั้น จะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับ "กรรมดี" หรือ "กรรมชั่ว" ที่ชีวาत्मัน นั้น ได้เคยกระ
ทำไว้ "จากความเท็จ จงนำเข้าไปสู่ความจริง จากความมืด จงนำเข้าไปสู่ความ
สว่าง จากความตาย จงนำเข้าไปสู่ อมฤตภาพ" ^๑

ฉานโทคอุปนิษัท กล่าวถึงทางแห่งการเกิดใหม่ของชีวาत्मันว่า มีอยู่
๒ ทาง คือ

ทางแห่งเทพ (เทวยาน) หรือ ทางสว่าง และ

ทางแห่งบิคร (ปีตถยาน) หรือ ทางมืด

ผู้ที่บำเพ็ญตบะแบบนักบวช หรือผู้บำเพ็ญสมณธรรม เพื่อความรู้แจ้งในพรหมัน
เมื่อตายแล้ว ชีวาत्मันจะดำเนินไปตามทางแห่งเทพ ซึ่งเป็นทางอันเกษม โดยผ่าน
อากาศ พระอาทิตย์ พระจันทร์ แล้วเข้าสู่โลกแห่งความเป็นเอกภาพ กับพรหมัน
ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก

^๑ สม่คร บราวาศ , วิชาปรัชญา , (กรุงเทพมหานคร , สำนักพิมพ์
แพรวพิทยา , ๒๕๑๕) หน้า ๑๓๒

"จงถือ อุปนิษัต เป็นคัมภีร์ เป็นอาวุธอันยิ่งใหญ่ จงวางศรบนคันศรนี้ ทำให้ศรแหลมขึ้น ด้วยการใช้สละ แล้วเมื่อใช้ความคิด จึงถูกศรให้สายธนูถึง เข็มึง จงเลี้ยงตรงไปยังสรรพสิ่งที่มีอยู่ จงยิงตรงไปยังเป้าหมายเกิด สหยาโยม คือ คันธนู อาคมัน คือ ลูกธนู พรหม คือ เป้าหมาย อันคงกระพัน ในองค์ของพรหมสวรรค์ โลกและสายอสนีประสานกันเข้าเป็นสิ่งที่เดียวกับจิต และอายตนะทั้งหลาย ที่หมายนี้จะต้องถูกเลี้ยงถึงด้วยคนที่ไม่ไร้ความคิด ครั้นแล้ว เสมือนหนึ่ง ลูกธนู รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเป้าหมาย คนผู้นั้นก็จะเข้ารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหม" ๑

ส่วนผู้บำเพ็ญกุศลกรรมชั้นสามัญ เมื่อตายแล้ว ชีวาตมันจะดำเนินไปตามทางแห่งความมืด ไปตามทางแห่งควัน ไปอยู่ในโลกแห่งบิคร ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อครบกำหนดแล้วก็จะกลับไปเกิดในโลกมนุษย์อีก ผู้ที่ทำกรรมดีไว้ก็จะเกิดในที่ที่ดี เช่น เกิดเป็นพรหมณ์ เป็นกษัตริย์ เป็นแพทย์ ส่วนผู้ที่ทำกรรมชั่วไว้ ก็จะไปเสวยทุกข์ตามควรแก่กรรมของตน แล้วไปเกิดในที่ที่ไม่ดี เกิดในตระกูลต่ำ เช่น ตระกูลศูทร จันทาล หรือเกิดเป็นสัตว์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาอุปนิษัต มีหลักคำสอนในเรื่องกฎแห่งกรรม และการเกิดใหม่ เช่นเดียวกัน กฎแห่งกรรมตามแนวปรัชญาอุปนิษัต เป็นแนวทางเดียวกับปรัชญาระบบอื่น ๆ ส่วนมากของปรัชญาอินเดีย กล่าวคือ ถือว่า กฎแห่งกรรม เป็นทั้งกฎแห่งธรรมชาติ และกฎแห่งศีลธรรม "กรรม" ของมนุษย์หรือของชีวาตมัน กำหนดวิถีทางแห่งมนุษย์ หรือชีวาตมัน นั้น ๆ นั่นคือ มนุษย์เป็นผู้ลิขิตชีวิตของตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม พระผู้เป็นเจ้า และ/หรือ พรหมัน เป็นผู้ลิขิตชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริง ตามแนวคำสอนที่ว่า ความรู้แจ้งและรู้อจริง ในพรหมัน คือ กุศลกรรมหรือการกระทำความดีขั้นสูงสุดของมนุษย์ หรือชีวาตมัน ซึ่งยังผลให้มนุษย์หรือชีวาตมัน นั้น พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด หลุดจากวัฏสงสารโดยเข้าร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กับ พรหมัน

๑ สมัคร บูรราวาศ , วิชาปรัชญา (กรุงเทพมหานคร , สำนักพิมพ์
แพรวพิตยา , ๒๕๑๕) หน้า ๑๓๔

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาภควัทศิตา

ภควัทศิตา เป็นปรัชญาที่ประสานกรรม (action) ความภักดี (devotion) และความรู้ (knowledge) เข้าด้วยกัน เพื่อบรรลุดังโมกษะ หรือความหลุดพ้น กล่าวคือ ภควัทศิตาสอนให้ภักดีต่อพรหมัน อันเป็นความจริงแท้ที่ประเสริฐสุดเพียงอย่างเดียว ก็จะทำให้ก้าวพ้นวิญญูสงสาร บรรลุดังความหลุดพ้นได้โดยอาศัยหลักฐู (ความรู้จักในพรหมัน) กับหลักปฏิบัติ (การกระทำกรรมเพื่อความสิ้นกรรม)

ในเรื่องความภักดีนั้น ภควัทศิตา สอนให้ถือความภักดีในพรหมัน เป็นสรณะ สอนให้ใช้ศรัทธาในพรหมัน ความภักดีในพรหมันอย่างแน่วแน่ เป็นเครื่องชักนำไปสู่ความหลุดพ้น ในคิตา ๘/๒๕ - ๓๔^๑ ได้กล่าวถึงความภักดีต่อพรหมันไว้พอสรุปได้ว่า พรหมันให้ความเสมอภาคแก่สรรพสิ่ง ไม่มีความรัก ไม่มีความรักเกลียดในพรหมัน แต่ผู้ใดภักดีต่อพรหมัน ผู้นั้นย่อมอยู่ในพรหมัน และย่อมมีพรหมันอยู่ในผู้นั้น แม้ว่าจะเป็นผู้มีความประพฤติทำกรรม ถ้าภักดีต่อพรหมัน ก็นับได้ว่าเป็นคนดี เป็นผู้ที่มีจิตอยู่ในธรรม แม้จะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับบาป หรือเป็นผู้หญิง (ซึ่งปรัชญาอินเดียนั้นถือว่า เป็นผู้มิบาป - ผู้เขียนวิถยานิพนธ์) หรือผู้อยู่ในวรรณะต่ำ เช่น แพศย์ และ ศูทร ถ้ายึดมั่นในพรหมัน ก็จะบรรลุดังความหลุดพ้นได้ ทั้งนี้ โดยมีพักต้องกล่าวถึง พรหมัน ผู้มีบุญ ผู้บำเพ็ญพรต ซึ่งล้วนภักดี (ในพรหมัน) ซึ่งล้วนแล้วแต่ละความไม่เที่ยง ความทุกข์แห่งโลกแล้ว จึงควรรู้จักพรหมัน จงเอาใจใส่ ภักดี บูชา นมัสการ และยึดพรหมัน เป็นที่พึ่ง

^๑ ทัศนะไทวปายนวุยาส , ศรัมัททควคิตา , (หรือเพลงแห่งชีวิต) ,
แสง มนวิฑูร แปล , หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔

ในเรื่องความรู้นั้น ภควทศิตาสอนให้ใช้สาขชยะ (หลักฐ) ในการพิจารณาถึงสภาวะแห่งสรรพสิ่งอันมีมาเนื่องแต่พรหมัน เพื่อจะได้รู้จักพรหมันและการเข้าถึงพรหมัน ทั้งนี้ โภยให้พิจารณาว่า สรรพสิ่งเกิดขึ้นมาจากพรหมัน

ปฺรภคฺติ สุวามยญฺญย	๘. อาตมาจะบังคับประภคฺติของตนเอง
วิสุตฺตขามิ ปุณะ ปุณะ	รังสฺถษญฺฐิ (สำแดงให้ปรากฏ) มวล
ภคฺตฺรรมมิ มํ ภคฺตฺตฺสน	หมู่สัตว์เหล่านี้ ไม่มีอำนาจนี้คือ ๆ
มวสํ ปฺรภคฺตฺเตวสาคฺตฺ	ไปอีกจากอำนาจของประภคฺติ °

พรหมันจะบังคับกาลให้ประภคฺติในพระองค์มันกาลสากลจักรวาล ให้ปรากฏด้วยอำนาจแห่งมายา ของพรหมัน คุณะ ๓ อย่างอันเกิดจากประภคฺติ ได้แก่ สัตวะ ราชะ และ ทมะ คุณะ ๓ อย่างนี้ เป็นสิ่งที่แนบเนื่องกับชีวาत्मัน สัตวะ เป็นคุณะอันทำให้ชีวาत्मันมีความรู้อันแท้จริงในสภาวะแห่งสรรพสิ่ง อันเกิดจากพรหมัน ราชะ เป็นคุณะอันทำให้ชีวาत्मันหลงคิดเนื่องในผลของกรรม ซึ่งเป็นเหตุให้ชีวาत्मันเศร้าหมองและเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ส่วน ทมะ เป็นคุณะอันทำให้ชีวาत्मันหลงอยู่ในความไม่รู้สภาวะแห่งพรหมัน ซึ่งเป็นเหตุให้ชีวาत्मันอยู่ในความประมาทหลงผิด และก้าวเข้าสู่อบาย คุณะอันเกิดแต่ร่างกายทั้ง ๓ ประการนี้ จะมีคุณะหนึ่ง คุณะใดที่เจริญขึ้น ครอบงำคุณะอื่นก็ได้ แต่ภควทศิตาสอนให้ตั้งมั่นในสัตวะ เพื่อก้าวพ้นจากคุณะทั้งสาม พ้นจากสังสารวัฏ และเข้าสู่อมฤตภาพ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

° เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๐๗

ไตรคุณยวิษยา เวทา
 นิสูไตรคุโณย ภวารุชุน
 นิรุทวนโหว นิตยสณตวสโถ
 นิรุโยคเกษม อาตุมวานู

/ ๔๕ /

๔๕. อรชุน เวทประกอบด้วยคุณสามชนิด
 จงพ้นจากคุณสามนี้ จงปราศจาก
 วันทวะธรรม จงตั้งมั่นในสัจวะเป็น
 นิตย จงไม่มีความปรารถนา และ
 จงเป็นอิสระแก่สิ่งทั้งปวง จงเป็น
 ผู้สำนึกตน ๑

คณาเนตาน คีตย อูรีนุ
 เทที เทตมฺพุททวานู
 ชนมมฤตยฺ ชรเว ทุชะไร
 วิมฺภูโต มฤตมฺชุนเต

/ ๒๐ /

๒๐. บุคคลก้าวล่วงคุณสาม ซึ่งเกิดจาก
 ร่างกายเหล่านี้ได้แล้ว ย่อมพ้น
 จากการเกิด ตาย แก่ และทุกข์
 และ ใ้รับอมฤต ๒

โดยหลักฐ ทำให้เกิดปัญญา รู้ว่าในมนุษย์มีทั้งสิ่งที่เที่ยงแท้ เป็นตัวตน
 และสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ ไม่เป็นตัวตน โดยอำนาจบังคับกาลของสิ่งเที่ยงแท้สากล ตัว
 ตนสากล หรือ พรหมณ์ สิ่งที่เที่ยงแท้ สิ่งที่เป็นตัวตน ในตัวมนุษย์เรียกว่า
 ชีวาคมัน ชีวาคมัน พรหมณ์ ซึ่งเที่ยงแท้ ซึ่งเป็นตัวตน นี้ ดำรงอยู่ทั่วไปในจักร
 วาล ไม่เสื่อมสิ้นพินาศไป ไม่เกิด ไม่ตาย ไม่สูญ ไม่อาจถูกทำลาย ไม่ถูกประหาร
 ไม่ถูกไฟไหม้ ไม่เปียกน้ำ ไม่ถูกตัด ไม่ถูกเผา ไม่มีความปรากฏ ไม่เปลี่ยนแปลง
 ภาวะ และเป็นสิ่งที่อยู่เหนือความคิด ความเข้าใจ คั้งนั้น ผู้รู้ตามหลักฐ ย่อม
 รู้จักผลของกรรม (กรรมสันยาส - การละกรรม)

๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๒๗

๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๗๔

ในเรื่องหลักของกรรมหรือหลักปฏิบัติ นั้น ภควทศิตาสอนให้ใช้หลัก โยคะ (หลักปฏิบัติ) เพื่อบรรลุมโงกะ โดยการเข้าถึงพรหมัน

กรรมโยคะจัดเป็นปฏิบัติทางสูงสุด ตามคำสอนของภควทศิตา ซึ่งมีอยู่ ๒ อย่าง อันได้แก่ปฏิบัติทางหลักฐู (สางขยะ) และ ปฏิบัติทางหลักปฏิบัติ (โยคะ) แต่ปฏิบัติทางหลักปฏิบัติ เป็นเหตุแห่งความหลุดพ้น

น กรมณามนารมูถาน

ในมูกรมยั ปุรุโษ สนุเต

น จ สันยสนาเทว

สิทฐิ สมาริศจูณติ

/ ๔ /

๔. เพราะเหตุไม่ปรารถนาปฏิบัติหลักปฏิบัติ บรูษจึงไม่ได้เนกขัมมะ อันเป็นแดนสิ้นกรรมและเพียงเหตุละการกระทำอย่างเดียวกันเท่านั้น ก็ยังไม่ทำให้บรรลุมลสำเร็จได้ ๑

ปฏิบัติทางหลักปฏิบัติหรือกรรมโยคะ นี้ ตามคำสอนของภควทศิตา นั้น ประเสริฐกว่า การละกรรม หรือปฏิบัติทางหลักฐู แต่ปฏิบัติทั้งสองยอมให้ผลเหมือนกัน ^๒ คือ เป็นเหตุให้ถึงซึ่งการหลุดพ้น ผู้ซึ่งเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหลักฐูและหลักปฏิบัติ ย่อมเป็นผู้ที่มีความเห็นอันถูกต้อง การสละกรรมโดยไม่มีหลักปฏิบัติ ย่อมได้รับทุกข์ ส่วนผู้ประกอบกรรมโยคะ ย่อมเข้าถึงพรหม

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๓๓

^๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๖๓ - ๖๔

ยตุ ลิงฺโยะ นุราปฺยเต สฺถานมฺ

ตฺทโย โครปิ คฺมฺยเต

เอกํ สํชฺยํ จ โยคํ จ

ยะ ปฺสฺยติ ส ปฺสฺยติ / ๕ /

ลีนฺยาสฺสตุ มหาพาโท

ทุชะมาปฺตุมโยคตะ

โยคฺยฺวโต มฺนึรฺพฺรหฺม

น จิ เวนฺนา ทิ คฺจฺฉติ / ๖ /

๕. สถานที่ซึ่งจะได้รับค้ำยหลักฐ ก็ต้อง
ได้ค้ำยหลักปฏิบัติ ผู้ใดเห็นหลักฐ
และหลักปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ผู้นั้นชื่อว่า เห็นถูกต้อง

๖. แนะ มหาพาหุ / ส่วนการสละกรรม
โดยไม่มีหลักปฏิบัตินั้น ควรจะได้รับ
แต่ความทุกข์ มุนีผู้ประกอบโยคะ
คือ ปฏิบัติ ย่อมเที่ยงที่จะถึงพรหม
โดยไม่ช้า ๑

กรรมโยคะ เป็นปฏิบัติ ซึ่งทำให้ประพฤติปฏิบัติในกรรมที่ควรกระทำ
ละกรรมที่ไม่ควรกระทำ และกระทำโดยไม่หวังผล

กรรมที่ควรกระทำ ได้แก่ ยัญ ทาน และ ทบะ ซึ่งเป็นกรรมที่ชำระให้
(ชีวาत्मัน) บริสุทธิ์ ทั้งนี้ โดยกระทำอย่างไม่ติดอยู่ในกรรม และไม่หวังผลแห่ง
กรรม

ยชฺญทานตปะกรฺม

น / ตฺวยาชฺยํ / การฺยเมว / ตตุ

ยชฺญ ทานํ ตปสฺสฺจ

ปาวานานิ มนินฺฉาม / ๕ /

๕. กรรม คือ ยัญ ทาน ทบะ ซึ่งเป็น
สิ่งไม่ควรสละ มันเป็นสิ่งที่ควรทำ
โดยแท้ ยัญ ทาน และ ทบะ เป็น
เครื่องชำระให้บริสุทธิ์ ของผู้รู้ ทั้ง
หลาย

๑. เล่มเดียวกัน , หน้า ๖๔ - ๖๕

เอตานุยปี ตู กรุมาณิ
 สงฺคํ อหฺมวทฺวา ฆลานิ จ
 กรุตฺวยานีติ เม ปารุถ
 นิสุจิติ มคฺมุตฺตมฺม / ๖ /

๖. แม้กรรมเหล่านี้ก็ควรทำโดยไม่ติดอยู่
 และโดยไม่หวังผลปารถ / นี่เป็น
 ความเห็นของอาตมาอย่างเด็ดขาด^๑

กรรมที่ควรละ คือ การละกรรมอันเกิดจากกาม อันเกิดจากผัสสะ
 เพราะความสุขอันเกิดจากกาม ความสุขอันเกิดจากผัสสะ นั้น เป็นเหตุแห่งความ
 ทุกข์ ซึ่งผู้รู้ย่อมไม่กระทำ ย่อมละกรรมอันเกิดจากกาม

เย हि สีสฺปฺรศฺชา โภคา
 ทฺุชฺชโยนฺย เอว เต
 อาทฺุยนฺตฺวตฺตะ เกาญฺเตย
 น เตญฺ รมเต พุชฺ

๒๒. แนะ เกาญฺเตย / ความสุขอันเกิด
 จากสัมผัสนั้นแหละ เป็นมอเกิดแห่ง
 ความทุกข์โดยแท้ เป็นความสุขที่มี
 เบื้องต้น (เกิด) และมีที่สุด (ดับ)
 ผู้รู้ย่อมไม่เรงรมย์ในความสุขเหล่า
 นั้นเลย^๒

/ ๒๒ /

กามฺยานํ กรุมนํ นุยาสมฺ
 สันฺยาสํ กวโย วิชฺ
 สฺรวกรุมนฺตฺตฺยาคฺม
 ปุราหฺตฺตฺยาคํ วิจฺจฺฆาณฺว / ๒ /

๒. นักปราชญ์สันยาสว่า เป็นการละ
 กรรมที่เกิดจากกาม ผู้เห็นแจ้งเรียก
 การเลียบสละว่า เป็นการเลียบสละ
 แห่งสรวพกรรม^๓

-
- ๑ เล่มเดียวกัน หน้า ๒๐๓
 ๒ เล่มเดียวกัน หน้า ๖๘
 ๓ เล่มเดียวกัน หน้า ๒๐๓

กรรมซึ่งกระทำโดยไม่หวังผล เป็นหลักการสำคัญที่สุดของกรรมโยคะ เป็นคำสอนที่เน้นหนักมากที่สุดของภควัทคีตา คือ ให้กระทำโดยไม่ต้องคำนึงถึงผล หมายถึงว่า ให้ระงับอารมณ์ (อันเกิดจากผัสสะ เกิดจากร่างกายทั้งหลาย) ให้สงบ ในการกระทำกร่างงานทั้งปวง เพราะโยคะ คือ การระงับอารมณ์ให้สงบ (ผลของ) กรรม ทั้งดีและชั่ว เพื่อให้พ้นจากเครื่องผูกพันอันได้แก่การเกิด^๑ ทั้งนี้ เพราะผู้ที่กระทำกรรมโดยไม่หวังผลอะไรเลย โดยละผลของกรรม ย่อมเป็นผู้กระทำโดยไม่เป็นเหตุให้เกิดผลแห่งกรรม ตามหลักคำสอนของภควัทคีตา สอนให้กระทำ เพราะประภคติ ย่อมบังคับให้เกิดการกระทำ จะนิ่งเฉย ไม่กระทำเสียมิได้ แต่การกระทำนั้น ก็มุ่งอยู่ที่งานที่กระทำโดยไม่คำนึงถึงผล (ของการกระทำ) เพราะการคำนึงถึงผลของการกระทำเป็นเหตุให้เกิดผลแห่งกรรม

ภุมมูเยวาริการสูเต

๔๗. สิทธิของท่านมีอยู่เฉพาะงานเท่านั้น

มา ฉเลขุ กทาจน

หาใช้ผลของงานไม่ อย่าเป็นเหตุ

มา กรุมผล เหตุรูปุ

ให้เกิดผลแห่งกรรม จงอย่าหมกมุ่น

รุม่า เต สฺวโค สฺวกรุมณี / ๔๗ /

ต่อสิ่งซึ่งไม่ใช้งานเลย^๒

กรรมซึ่งกระทำโดยไม่หวังผล โดยนัยคำสอนของภควัทคีตา นี้ ก็คือ กรรมซึ่งต้องกระทำโดยหน้าที่ ซึ่งสละทั้งความติดข้อง ทั้งผล (ของกรรม) เป็นกรรมของผู้รู้ ผู้มีปัญญา ซึ่งไม่หนายในอกุศล และไม่ข้องแหวะในกุศล^๓

^๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๒๘

^๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๒๗

^๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๒๐๘

กรรมซึ่งกระทำโดยไม่หวังผล หรือ กรรมซึ่งกระทำโดยหน้าที่นี้ ภควทศิตา
ได้จำแนกไว้โดยชัดแจ้ง กรรมที่ต้องทำตามหน้าที่ โดยวรรณะนั้น^๑ ภควทศิตา
สอนว่า

- พรหมณ์ มีหน้าที่บำเพ็ญพรต เพื่อความบริสุทธิ์ โดยความเลื่อมใส
ในพระเวท บังคับอินทรีภายนอก โดยใช้ความอดทน ความซื่อตรง และ ปัญญา

- กษัตริย์ มีหน้าที่ปกครองด้วยความกล้าหาญ ประกอบด้วยเดชอันมั่นคง มีความเข้มแข็ง และไม่ครั้นคร้ามต่อสงคราม (พระกฤษณะ สอนอรชุน ให้ทำ
การรบในสงครามที่เป็นธรรม อันเป็นหน้าที่ของกษัตริย์)^๒

- ไวศยะ มีหน้าที่ในการค้าขาย การกสิกรรม และการปศุสัตว์

- สูทร มีหน้าที่ในการรับใช้

กรรมซึ่งกระทำโดยหน้าที่นี้ แม้แต่องค์พรหมณ์ ก็ย่อมต้องกระทำ
พรหมณ์ สำแดงให้ปรากฏเป็นมนุษย์ขึ้น (แม้ว่าพรหมณ์เองย่อมไม่เกิด ไม่คัมภีร์ก็ตาม)
เพื่อผูกใจซึ่งธรรม เพื่อรักษาผู้ประพฤติธรรม เมื่อคราวที่ธรรมได้เจริญขึ้น^๓

ผลของกรรมตามคำสอนของภควทศิตา แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ
ผลของกรรมที่ไม่ดี ล้วน ๆ อย่างหนึ่ง ผลของกรรมที่ดีล้วน ๆ อย่างหนึ่ง และ
ผลของกรรมที่ทั้งดีและไม่ดี อีกอย่างหนึ่ง แต่ผลของกรรมครั้งที่กล่าวมานี้ ย่อมจะ
ไม่บังเกิดแก่ผู้กระทำกรรมตามหน้าที่ และ/หรือ ผู้ที่ละผลแห่งกรรมเลย

^๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๒๑๒ - ๒๑๓

^๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๒๓

^๓ เล่มเดียวกัน , หน้า ๕๑ - ๕๒

ผู้ที่ไม่พึงยึดถือในผลของกรรม, ผู้ที่กระทำการงานไปตามหน้าที่ ย่อมเป็นผู้ละ (ผลของ) กรรม (สันยาสี) และผู้ปฏิบัติถูกต้อง (โยคี)

อนาสฺวจิตะ ฌรุมผลมฺ

การุญํ ฌรุม กโรติ ยะ

ส สันยาสี จ โยคี จ

น นีรณฺนิรฺน จารุริยะ

/ ๑ /

๑. ผู้ใดไม่อาศัยผลของกรรม (ไม่หวังผล) ทำการไปตามหน้าที่ ผู้นั้นเป็นทั้งสันยาสี (ผู้สละ) และเป็นทั้งโยคี (ผู้นำเพ็ญพรต) แต่ผู้เลิกใช้ไฟ และผู้ไม่ทำกิจการใด ๆ ไม่ชื่อว่า เป็น สันยาสี หรือเป็นโยคี ๑

โดยเหตุที่กระทำกรรมโดยหน้าที่ ไม่ได้คำนึงถึงผลแห่งกรรมนี้ ทำให้ผู้ประกอบกรรมโยคะ ย่อมไม่เกี่ยวเนื่องอยู่ด้วยกรรม เช่นเดียวกับ พรหมัน ซึ่งพ้นจากมลทินแห่งกรรมทั้งหลาย ๒ ทั้งนี้ เพราะผู้สละแห่งผลของกรรม เป็นผู้ถึงพร้อมโดยไม่ต้องอิงอาศัยอะไร เป็นผู้ซึ่งประกอบกรรมโดยที่ไม่ได้มีผลของกรรมมาข้องแวะแต่อย่างใดเลย คือ เป็นผู้กระทำ (ตามหน้าที่) โดยที่ไม่ข้องแวะกับกรรมใด ๆ เลย

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๗๓

๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๕๘

ตวยกตฺวา กรุณณลาสงฺกม
 นิตฺยตฺตญฺโก นิราสุรยะ
 กรุณณญภิปุรวุตฺโต ปิ
 ไนว กิ จิตฺกโรติ สะ / ๒๐ /

๒๐. ผู้ซึ่งสละความประสงค์ ผลของกรรม
 อิมอยู่เป็นนิตย์ ไม่อาศัยอะไร ๆ แม้
 เขาจะเป็นผู้ประพฤติกกรรมเป็นอย่าง
 ดี แต่เขาไม่ได้กระทำอะไรเลย ๑

ดังนั้น เมื่อชีวิตมันละสุขจากผัสสะ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ มีความ
 ภักดีในพรหมัน มีความรู้ในพรหมัน และปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงซึ่งพรหมัน ย่อมเป็นผู้มี
 ความสุขนิรันดร์ คือ มีความสุขในพรหมัน และผู้ซึ่งมีความสุข มีความรื่นเริง
 มีความเจริญในตัวตนอันแท้จริง คือ ผู้ที่ถือหลักปฏิบัติ หรือ กรรมโยคะ เป็นผู้ที่จะเข้า
 ถึงซึ่ง พรหมัน

โย นุตตะ สุโข นุตฺวา รามส
 ตถานุตฺว โชยติเรว ยะ
 ส โยคี พุรฺหมนิรฺวณฺณ
 พุรฺหมญฺโก ธิคุรฺจติ / ๒๔ /

๒๔. ผู้ใดมีความสุขในอาตมัน เริงรมย์ใน
 อาตมัน และรุ่งเรืองในอาตมันโดย
 แท้ ผู้นั้นเป็นโยคี เป็นตัวพรหม
 ย่อมบรรลุนิพพาน คือ พรหม ๒

จะเห็นได้ว่า ภควัตคีตา รวมความภักดี (ศรัทธา) ความรู้และกรรม
 เข้าไว้ด้วยกัน ในอันที่จะบรรลุดังซึ่งความหลุดพ้น หรือ การบรรลุนิพพาน ซึ่ง
 ตามนัยแห่งภควัตคีตา นั้น ได้แก่ การมารวมเข้ากับพรหมันดั้งเดิม จึงกล่าวได้
 ว่า ตามนัยแห่งปรัชญาภควัตคีตา นั้น การบรรลุนิพพาน ตั้งอยู่บนฐาน โดยอาศัย
 ความภักดี ความรู้ และ กรรม

๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๕๕

๒ เล่มเดียวกัน , หน้า ๖๗

ศุภทฐาว่าลลเก ฌญาณู
ตตฺประ ลียเตุหฺริยะ
ฌญานํ ลพฺฐวา ปฺร่า สาบฺติ
มจี เรณา ธิ คจฺจติ

๓๘. ผู้มีศรัทธา ผู้มุ่งเฉพาะอาตมมัน มี
อินทรีย์อันสำรวมแล้ว ย่อมได้รับ
ญาณ เมื่อได้รับญาณแล้ว ย่อมเที่ยง
ที่จะถึงสถานตือนประเสริฐ ในไม่ช้า ๑

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาภควัคคีตา มีหลักคำสั่งสอนอันเกี่ยวกับกรรมว่า
กรรมซึ่งคือการกระทำนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้น มีขึ้น เพราะประภคติ
หรือ ร่างกาย อันเกิดแต่พรหมัน แต่การกระทำ หรือ กรรมที่ถูกตองนั้น คือ กรรม
หรือ การกระทำที่มุ่งประภคติปฏิบัติโดยไม่หวังผล โดยไม่คำนึงถึงผล เป็นการกระทำ
ทำซึ่งมุ่งกระทำตามหน้าที่โดยไม่ใส่ใจในผล โดยที่มีความภคิตีในพรหมัน และจึง
รู้แจ้งว่า พรหมัน นั้น เป็นความจริงแท้เพียงอย่างเดียว เป็นตัวตนเพียงอย่างเดียว
เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้เพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงปฏิบัติเพื่อละละทุกสิ่งทุกอย่าง อันจะเป็น
เหตุให้ชีวะตมมัน หรือ พรหมัน หลงไหล ติดข้องอยู่ในความทุกข์ และมุ่งปฏิบัติกรรม
ตามหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลแห่งกรรม ซึ่งจะนำความสุขนิรันดร์ ซึ่งได้แก่ การเข้า
ถึงพรหมัน และ/หรือ การเข้ารวมกับพรหมันดั้งเดิม นั้นเอง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง กรรมตามหลักคำสั่งสอนของภควัคคีตา นั้น ไม่ข้องแวะ
กับสิ่งอื่นใดเลย นอกจากพรหมัน กรรมหรือการกระทำตามระบบปรัชญานี้ จึงเป็น
กรรมหรือการกระทำซึ่งไม่มุ่งต่อสิ่งอื่นใดเลย นอกจากพรหมัน เป็น กรรม หรือ
การกระทำใด ๆ อันข้องแวะกับสิ่งอื่นซึ่งไม่ใช่สิ่งแท้จริง คือ พรหมัน เป็นกรรม
หรือการกระทำที่หลงผิด ที่ไม่ถูกต้อง และควรหลีกเลี่ยง เฉพาะแต่กรรมหรือการ
กระทำที่ข้องแวะ ที่มุ่งเพื่อพรหมัน (อันเป็นสิ่งจริงแท้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น)
จึงจะเป็นกรรมหรือการกระทำที่ดี ที่ควรประภคติปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้น

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาอายุยะ - ไวเศษิกกะ

แม้ว่า อายุยะ เป็นปรัชญาพหุปรมาณูนิยมและตรรกส์ัจนิยม (Atomistic pluralism and Logical Realism) และไวเศษิกกะ เป็นปรัชญาพหุสัจนิยม (Pluralistic Realism) ก็ตาม แต่ความเห็นในเรื่องกรรมของปรัชญาะบบทั้งสองนี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะปรัชญาอายุยะและปรัชญาไวเศษิกกะ มีแนวความคิด ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ปรัชญาไวเศษิกกะพัฒนาแนวความคิดหนักไปในทางอภิปรัชญาและภววิทยา ส่วนปรัชญาอายุยะ พัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับตรรกวิทยา และ ญาณวิทยา

แนวความคิดเรื่องกรรมที่ปรากฏอยู่ในปรัชญาทั้งสองระบบ จึงอาจนำมา กล่าวไว้ในบทเดียวกันได้ เพราะเป็นหลักการเดียวกัน จะมีแตกต่างกันบ้าง ก็แต่ในประเด็นย่อย ๆ เท่านั้น

การกระทำ (กรรม) ใด ที่สอดคล้องกับคำสอนของคัมภีร์พระเวท การกระทำนั้นเป็นกุศลกรรม (ก่อให้เกิดบุญ) การกระทำใดที่ขัดต่อข้อห้ามของคัมภีร์พระเวท การกระทำนั้น เป็นอกุศล (ก่อให้เกิดบาป) บุญและบาปรวมกันเข้าเป็นอำนาจทางศีลธรรมที่มองไม่เห็น เรียกว่า อทฤษฎะ^๑

^๑ "If actions are in conformity with the Veda's injunction; they lead to merit; if they are prohibited by the Veda, they lead to demerit. The merits and demerits of the individual souls make up the unseen moral power, the adrsta. Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, (Delhi, Motilal Banarsidass, 1973), p. 185

อภิปรัชญาตามความเชื่อในปรัชญาอนายะและไวเศษิกะนั้น หมายความว่าถึง ทั้งส่วนรวมแห่งบุญและบาปของชีวาตมันแต่ละคน และทั้งส่วนรวมแห่งบุญบาปของ ชีวาตมันทั้งหมดด้วย

ทั้งปรัชญาอนายะและปรัชญาไวเศษิกะ ถือว่า สิ่งที่เป็นนิรันดร (eternal) มีอยู่เพียงสามอย่าง คือ ปริมาณ (atom) ของธาตุ ๔ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ อย่างหนึ่ง ชีวาตมัน (individual soul) อย่างหนึ่ง และพระผู้เป็นเจ้า (God) อีกอย่างหนึ่ง

"ปรัชญาอนายะยอมรับอภิปรัชญาของไวเศษิกะ และความเห็นเกี่ยวกับ เรื่องของสสาร ชีวาตมัน และพระผู้เป็นเจ้า ก็มีลักษณะส่วนใหญ่เหมือนกับในปรัชญา ไวเศษิกะ"

"ปรัชญาอนายะมีทรรศนะเหมือนกับไวเศษิกะ คือ เชื่อในการสร้างอย่าง มีจุดหมาย สาเหตุทางวัตถุของจักรวาล คือ ปริมาณอันเป็นนิรันดรของธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ และการบ่งปัจจัย คือ พระผู้เป็นเจ้า ชีวาตมันต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งนิรันดรเหมือน ปริมาณ และพระผู้เป็นเจ้าก็เป็นนิรันดรร่วมกับปริมาณและชีวาตมัน แต่พระผู้เป็น เจ้า ทรงอยู่แยกออกมาจากปริมาณ และ ชีวาตมัน"^๒

^๑ "Nyaya accepts the metaphysics of the Vaisheshika School and the accounts of matter, soul and God are almost the same as those in the Vaisheshika.", Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, p. 208

^๒ "The Nyaya like the Vaisheshika, believes in teleological creation. The material cause of this universe are the eternal atoms of earth, water, fire and air and the efficient cause is God. The individual souls are co-eternal with atoms. And God is co-eternal with atoms and souls and is external to both.", Ibid, p. 207

โลกเกิดขึ้นและแตกดับ เริ่มต้นจากเจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้า (ซึ่งปรัชญาไวเศษิกกะเรียกว่าพระมหेश्वर) เจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้าจะส่งแรงกระตุ้นไปสู่ผลรวมแห่งบุญและบาปที่เรียกว่า อทฤชณะ ซึ่งชีวิตรามันทั้งหลายได้สั่งสมไว้เมื่อยังดำรงชีพอยู่ในโลกอื่น เจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้า มีทั้งพลัง-สร้างสรรค์และพลังงานทำลายแห่งอทฤชณะแนบเนื่องอาศัยอยู่

กล่าวโดยสรุป การสร้างโลกหรือการทำลายโลกของพระผู้เป็นเจ้าตามความเชื่อของปรัชญานายายะและปรัชญาไวเศษิกกะนั้น มีการเกิดขึ้นและแตกดับสลับกันไปตลอดมา โดยเจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้กระตุ้นให้อำนาจที่มองไม่เห็น หรืออทฤชณะกระทำหน้าที่ในการรวมตัวหรือการแยกตัวของปรมาณูโลกถูกสร้างขึ้นโดยพระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างมนุษย์ สัตว์ และสิ่งต่าง ๆ ขึ้นในโลก ให้เหมาะสมกับบุญและบาปที่บรรดาชีวิตรามันได้สั่งสมไว้ และทรงให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับความสุข ความทุกข์ตามกรรมกรรมของตน เมื่อสิ้นสุภวาระดังกล่าวแล้ว พระผู้เป็นเจ้าจึงทรงมีเจตจำนงที่จะทำลายโลกตามแบบแผนของอทฤชณะ เช่นเดียวกัน โลกจึงมีการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วแตกดับไป แล้วเกิดโลกใหม่ขึ้นใหม่สลับกันเช่นนี้เรื่อยไป จากการเกิดโลกไปจนถึงการแตกดับของโลกถือเป็นวัฏจักรหนึ่ง เรียกว่า กัลป์ เมื่อโลกแตกดับไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง พระผู้เป็นเจ้าก็ทรงสร้างโลกขึ้นใหม่ ช่วงระยะเวลาระหว่างการแตกดับของโลกและการสร้างโลกใหม่นั้นบางทีก็เรียกว่า อันตรกัลป์ แปลว่า กัลป์ หรือ กัลป์ ในระหว่างการเกิดขึ้นและการทำลายโลก ซึ่งเป็นช่วงเวลาทีพระผู้เป็นเจ้าทรงประทานแก่หมู่สัตว์เพื่อพักผ่อนว่างเว้นจากความทุกข์ หลังจากที่ได้เหน็ดเหนื่อยจากภารกิจที่ได้ท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลก

"โลกคงอยู่ได้ด้วยเจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้า อทฤชณะซึ่งปราศจากปัญญา ไม่สามารถจะกระทำสิ่งนี้ได้ และโลกนี้ก็จะต้องถูกทำลายลงด้วยเจตจำนง

ของพระผู้เป็นเจ้าเช่นกัน"^๑

"เราจะต้องได้รับผลกรรมจากการกระทำของเรา บุญและบาปเพิ่มพูนขึ้นจากการกระทำของเราเอง และส่วนรวมของบุญและบาปเหล่านี้ เรียกว่า อตฤ-
ฎะ ซึ่งเป็นอำนาจที่มองไม่เห็น อำนาจที่มองไม่เห็นนี้ไว้ปัญญาและต้องการการ
แนะนำของพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงปัญญาสูงสุด"^๒

การเกิดขึ้นของโลกนี้ ปรักษาทั้งสองระบบต่างถือว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็น
สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วคลี่คลายออกมาจากสิ่งที่เป็นเหตุ กล่าวคือ
ทั้งปรัชญาอายุยะและปรัชญาไวเศษิกกะ เชื่อถือในทฤษฎีปัจจุยการ ตามทฤษฎีอัสติ
การยวาท โดยมีปริมาณเป็นวัตถุปัจจุย อตฤฎะเป็นแบบแปลนและพระผู้เป็นเจ้า
ทรงเป็นสถาปนิก

ทฤษฎีปัจจุยการของปรัชญาทั้ง ๒ ระบบเป็นทฤษฎีที่สนับสนุนกฎแห่งกรรม
ตามความเชื่อของระบบทั้ง ๒ นี้ นั่นเอง กล่าวคือ

"The world is sustained by God's will. Unintelligent Adrṣṭa cannot do this. And the world is destroyed by God's will.",
Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, "p. 210

^๒ "We reap the fruits of our own actions. Merit and demerit accrue from our actions and the stock of merit and demerit is called Adrṣṭa, the Unseen Power. But this Unseen Power, being unintelligent, needs the guidance of a supremely intelligent God.", Ibid, p. 210

อทฤษฎะ ซึ่งเป็นส่วนรวมแห่งบุญและ บาปของชีวาत्मันแต่ละคน และส่วนรวมของบุญและบาปของชีวาत्मันทั้งหมด อาศัยเจตจำนงของพระผู้เป็นเจ้าเป็นเครื่องชี้นำทำให้เกิดความเคลื่อนไหวขึ้นที่ปรมาณูของธาตุต่าง ๆ ความเคลื่อนไหวของปรมาณูนำไปสู่การสร้างโลกของพระผู้เป็นเจ้า ให้เป็นที่อาศัยเก็บเกี่ยวผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วของชีวาत्मันทั้งหมด トラบคิที่ยังคงกระทำกรรมอยู่ ชีวาत्मันก็ยังคงติดข้องเวียนว่ายตายเกิดเพื่อรับผลกรรมอยู่ทรานั้น เพราะฉะนั้น เพื่อตัดความติดข้องและเพื่อให้เข้าถึงโมกษะ ชีวาत्मันจะต้องหยุดกระทำกรรม เมื่อหยุดกระทำกรรม ผลของกรรมใหม่ก็จะไม่มีส่วนผลของกรรมเก่าก็จะค่อย ๆ หดลื่นไป กรรมเก่าหมดไปและกรรมใหม่ไม่มีเพิ่มขึ้น ชีวาत्मันก็จะสลัดตนเองออกจากบ่วงแห่งร่างกายและจิต ความรู้แจ้งในธรรมชาติของตนเองว่า เป็นสิ่งบริสุทธิ์เที่ยงแท้ นิรันดรก็จะเกิดขึ้น เมื่อความรู้แจ้งดังกล่าวเกิดขึ้น ชีวาत्मันก็เข้าถึงโมกษะอันเป็นความหลุดพ้นจากทุกข์และจากการเวียนว่ายตายเกิดตลอดไป ชีวาत्मันเป็นจิตสสารสัมปชัญญะก็คื ความรู้ก็คื นิรามิสสสุขก็คื เป็นคุณสมบัติชั่วคราวของชีวาत्मัน ซึ่งจะมีขึ้นเมื่อมันเข้าอาศัยอยู่ในร่างกาย เมื่อมันหลุดพ้นจากบ่วงแห่งร่างกายและจิตแล้ว คุณสมบัติเหล่านี้ก็จะไม่มีอยู่อีกต่อไป ชีวาत्मันจึงเป็นจิตสสารบริสุทธิ์ที่ปราศจากสัมปชัญญะ ไม่มีความรู้ ไม่มีความสุข คำรังบัจเจกภาพ และบัจเจกลักษณะของตน อยู่ในสภาพเช่นนั้นตลอดกาลนิรันดร

การติดข้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารของชีวาत्मัน เกิดจากอวิद्याและกรรมโมกษะ หรือความหลุดพ้นเกิดขึ้นโดยอำนาจของวิทยาและการทำลายกรรมให้หมดไป อวิद्याอันได้แก่ ความไม่รู้แจ้งเห็นจริงในสังขารม เป็นสาเหตุพื้นฐานแห่งการติดข้อง ส่วนวิทยาอันได้แก่ ความรู้แจ้งในสังขารม เป็นปัจจัยสำคัญแห่งการหลุดพ้น อวิद्याเป็นเหตุให้ชีวาत्मันกระทำกรรม เมื่อกระทำกรรมบุญและบาปก็ปรากฏมีขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง เพราะความไม่รู้แจ้งในสังขารม ชีวาत्मันจึงมีความทะยานอยากและหลงคิดในความสุข ขณะเดียวกันก็พยายามหลบหนีจากความทุกข์ การกระทำทุกอย่างมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่ความต้องการสองประการนี้ และเกิด

การกระทำที่สอดคล้อง หรือ ชัดแย้งกับคำสอนของคัมภีร์พระเวท กลายเป็นบุญหรือบาป ผลรวมของบุญและบาปทั้งหมดเรียกว่า อทฤณะ

"การติดข้องอยู่ในโลกนี้ขึ้นอยู่กับความหลงผิด (มิตยาญาณ) ซึ่งเกิดจากการเข้าใจผิดในตัวของเราเองว่า ไม่ใช่ตัวตนของเรา ความหลงผิดนี้สามารถขจัดออกไปได้ด้วยการคิดถึงสิ่งตรงข้ามของสิ่งนั้น ๆ (ประคิปกษภาวนา) เรียกว่า การวิเคราะห์อย่างแท้จริงของสรรพสิ่ง ดังนั้น เมื่อเราเกิดความสุข เราจะต้องคิดว่า สิ่งนี้ตามความเป็นจริงมันคือ ความเจ็บปวดและแล้วความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งนั้นจะปรากฏขึ้น และมันจะไม่ดึงคู่เราได้อีก"

กล่าวโดยสรุป ทั้งปรัชญาอายุสะและปรัชญาไวเศมิกกะ เชื่อว่า ความไม่รู้แจ้งในสังขารม (อวิद्या) ของชีวาत्मन्แต่ละชีวาत्मन् คือ ไม่รู้แจ้งในธรรมชาติของตนเองว่า บริสุทธิ์ ว่าเที่ยงแท้มั่นคง ชีวาत्मन्จึงมีความทะยานอยาก และหลงคิดในบ่วงแห่งร่างกายและจิต มีการกระทำเพื่อความ สุข มีการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงความทุกข์ การกระทำใดก็ตามที่เป็นไปตามคำสอนของคัมภีร์พระเวท

"The bondage of the world is due to false knowledge (mithyajnana) which consists in thinking as my own self that which is not my self... "

"False knowledge can be removed by constant thinking of its opposite (pratipaksabhavana), namely the true estimates of things. Thus when any pleasure attracts us, we are to think that this is in reality but pain, and thus the right knowledge about it will dawn and it will never attract us again."

Surendranath Dasgupta, A History of Indian Philosophy By the late, p. 365

ถือว่า เป็นการกระทำที่เป็นบุญ ในทางตรงข้ามการกระทำใดที่ขัดต่อคำสอนของ คัมภีร์พระเวท เป็นการกระทำที่ไม่ดี เป็นบาป มวลบุญมวลบาปของแต่ละชีวาत्मัน รวมทั้งมวลบุญมวลบาปของทุกชีวาत्मัน เรียกว่า อทฤฆณะ หรืออำนาจที่มองไม่เห็น ซึ่งเป็นแบบแผนในการสร้างโลกของพระผู้เป็นเจ้า กล่าวอีกนัยหนึ่ง ชีวาत्मันโดย ภาวะดั้งเดิม เป็นจิตสสารบริสุทธิ์ที่ปราศจากสัมปชัญญะ ไม่มีความรู้ ไม่มีความ รู้สึกใด ๆ ทั้งสิ้น การหลุดพ้นหรือการบรรลุโมกษะจึงต้องเริ่มต้นด้วยการหยุดกระทำ ไม่ก่อกรรมใหม่ และปล่อยให้ผลกรรมเก่าหมดสิ้นไปด้วยการปฏิบัติตามคำสอน ของพระเวท ความรู้แจ้งในธรรมชาติของตนเอง ของชีวาत्मัน (วิทยา) ก็จะมีเกิดขึ้น ชีวาत्मันนั้นก็หลุดพ้นจากสังสารวัฏ ละร่างกายและจิตกลับไปสู่สภาพเดิมต่อไป

"สภาพของความหลุดพ้นตามทรรศนะของปรัชญานยาเย และไวเศษิกเก ไม่ใช่สภาพของความรู้แจ้ง หรือ สภาพของความสุข แต่เป็นสภาพของคุณลักษณะอัน สมบูรณ์ ซึ่งชีวาत्मันคงอยู่ในสภาพแท้ ๆ ของตัวมันเอง"^๑

^๑ "The state of mukti according to Nyaya - Visesika is neither a state of pure knowledge nor of bliss but a state of perfect qualitlessness, in which the self remains in itself in its own purity.", Ibid, p. 366

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญา สางขะ - โยคะ

สางขะ และ โยคะ เป็นระบบปรัชญาที่มีแนวความคิดสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับปรัชญานายะและปรัชญาไวเซมิกะ ปรัชญาสางขะจัดว่าเป็นระบบปรัชญาเก่าแก่ที่สุดในบรรดาปรัชญาแบบต่าง ๆ ของอินเดีย เป็นปรัชญาที่เน้นหนักไปในทางทฤษฎี ในขณะที่ปรัชญาโยคะเน้นหนักไปในทางปฏิบัติ หรือ การกระทำ แนวความคิดเรื่องกรรมของปรัชญาทั้งสองระบบ จึงอาจนำมากล่าวไว้ในกลุ่มเดียวกันได้

ตามทรรศนะของปรัชญาสางขะ และปรัชญาโยคะ นั้น ความจริงแท้ในเอกภพ มีอยู่เพียงสองสิ่ง คือ ประภคติ และ ปुरुษะ

ประภคติ มีสถานะเป็นรูปธาตุอันสุขุม และไม่มีขอบเขตจำกัด ส่วนปुरुษะเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ เป็นตัวคนที่เที่ยง มีจำนวนมากหลายนับประมาณมิได้

ประภคติ เป็นมูลฐานแห่งสรรพสิ่งในโลก เป็นต้นเหตุให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ทางวัตถุขึ้น ประภคติเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลง แต่สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากประภคติ ไม่เที่ยงแท้เปลี่ยนแปลงได้ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปได้ ปรัชญาสางขะ และปรัชญาโยคะ ถือว่า โลกแห่งวัตถุคือสลายพัฒนาออกมาจากประภคติ และการเสื่อมสลายของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ก็คือ การที่มันกลับคืนไปสู่ประภคติตามเดิม นั่นเอง

ประภคติ ประกอบด้วย คุณะ ๓ อย่าง ได้แก่ สัตวะ รชส และ ตมัส ซึ่งในภาวะของประภคติ คุณะทั้ง ๓ นี้ อยู่ในภาวะสมคุลย์

ปुरुษะ เป็นสิ่งแท้จริงอันนิรันดร์ คู่กับประภคติ เป็นวิญญาณบริสุทธิ์ เป็นผู้รู้และเป็นพื้นฐานแห่งความรู้ทั้งปวง เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้และดำรงอยู่ได้โดยลำพังตนเอง ดำรงอยู่เหนือความเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ปुरुษะตามความเชื่อของปรัชญาสางขะ และ โยคะ นั้น มีจำนวนมากหลายนับประมาณมิได้ แต่โดยคุณสมบัติ ปुरुษะทุก ๆ ปुरुษะ มีคุณสมบัติเป็นอย่างเดียวกัน คือเป็นวิญญาณบริสุทธิ์เหมือนกัน จะแตก

ต่างกันก็แต่เพียงปุรุษาหนึ่งดำรงอยู่เป็นอิสระจากปุรุษาอื่นเท่านั้นเอง

ปุรุษาและประกฤตินี้เป็นสิ่งที่มีอยู่คู่กัน ปุรุษาที่ปราศจากประกฤติก็เหมือนคนง่อย ประกฤติที่ปราศจากปุรุษาก็เหมือนคนตาบอด^๑ ประกฤติต้องการปุรุษาเพื่อที่ตนเองจะได้เป็นที่รู้จัก และเพื่อความบันเทิงแก่ปุรุษา ปุรุษาก็ต้องการประกฤติ เพื่อการรื่นเริงบันเทิงสุขและความหลุดพ้นนิรันดร ทั้งสองจึงต้องพึ่งพาค้ำชูซึ่งกันและกัน เหมือนกับคนง่อยตาบอดที่หลังคนตาบอดเดินทางออกจากป่า ทั้งนี้ ก็โดยเหตุที่ว่า ปุรุษานั้นแม้จะมีสติปัญญา แต่ก็เป็นสิ่งที่ปราศจากกัมมันตภาพ จึงต้องอาศัยประกฤติซึ่งเป็นสิ่งที่มีกัมมันตภาพ ส่วนประกฤติแม้จะเป็นสิ่งที่มีกัมมันตภาพ แต่ก็ขาดสติปัญญา จึงต้องอาศัย ปุรุษา

วิวัฒนาการของสรรพสิ่งเกิดขึ้นเมื่อปุรุษาเข้ามาอยู่ใกล้ ๆ ประกฤติ เป็นเหตุให้ความสั่นสะเทือนเกิดขึ้นที่ รัศมี เมื่อรัศมีเกิดสั่นไหวจึงทำให้คุณะต่าง ๆ เสียสมดุลย์เกิดการสั่นไหวตามไปด้วย วิวัฒนาการก็จะเริ่มต้นขึ้น โดยการปรากฏเป็นโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกออกมาจากประกฤติ

ตามหลักคำสอนของปรัชญาโยคะ สิ่งแรกที่วิวัฒนาการออกมาจากประกฤติคือ จิต จิตในสถานะนี้ เรียกว่า การณจิต โยคะ ถือว่า ปุรุษา หรือ วิญญาณบริสุทธิ์มีจำนวนนับไม่ถ้วน เช่นเดียวกับสังขยะ เพราะฉะนั้น จิตจึงเป็นสิ่งที่มีความจำนวนนับไม่ถ้วนเช่นกัน คือมีจำนวนมากเท่ากับจำนวนปุรุษา ทั้งนี้ ก็เนื่องจากปุรุษาแต่ละคนต่างก็มีจิตติดเนื่องอยู่ด้วย จิตสามารถหดและขยายตัวได้ตามสภาพแวดล้อมของมัน คือ ถ้าปุรุษาเข้าไปสัมผัสอยู่ในเรือนร่างของสัตว์ จิตก็อยู่ใน

^๑ "Purusa without Prakrit is lame and Prakrit without Purusa is blind.", Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, p. 158

สภาพที่หคตัว แต่ถ้าปุระเข้าไปถึงสถิตอยู่ในเรือนร่างของมนุษย์ จิตก็อยู่ในสภาพ ขยายตัว จิตที่หคตัวและยึดตัวนี้เรียกว่า การยจิต มันสำแดงพฤติกรรมของมันให้ ปรากฏในชั้นแห่งสัมปชัญญะ การยจิต กับ การณจิต ไม่ใช่จิตสองชนิด หากเป็น จิตชนิดเดียวแต่จำแนกเป็นสองสถานะ คือ สถานะแห่งเหตุและสถานะแห่งผล จิต ในสถานะแห่งเหตุซึ่งเรียกว่าการณจิตนั้น เป็นจิตในสถานะดั้งเดิม ซึ่งเป็นวิวัฒนาการ สิ่งแรกสุดของประภคิต จิตในสถานะดั้งเดิมนั้นแผ่สำนไปได้ทุกหนทุกแห่งอย่างไม่ มีขอบเขตจำกัด ในระหว่างท่องเที่ยวไปในวิภคสงสารด้วยการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ปุระต้องไปสถิตอยู่ในร่างกายต่าง ๆ จิตซึ่งเป็นสิ่งที่แนบเนื่องอยู่กับปุระก็ต้อง ไปอยู่ในร่างกายต่าง ๆ พร้อมกับปุระด้วย จิตในสถานะที่ไปอยู่ร่วมกับปุระใน ร่างกายต่าง ๆ นี้เอง เรียกว่า การยจิต หรือจิตในสถานะแห่ง ผล

จุดมุ่งหมายแห่งคำสอน หรือหลักปฏิบัติของ โยคะ อยู่ที่ต้องการจะทำให้ จิตที่เป็นการยจิตกลับคืนสู่สถานะแห่งการณจิตตามเดิม โดยการขจัดอำนาจของรชค และคัมภ เมื่อสามารถทำให้จิตกลับคืนสู่สถานะดั้งเดิมของมันได้ โยคี (ผู้ปฏิบัติตาม คำสอนของโยคะ) ก็จะมีบรรลุลัพพัญญูญาณ ในสถานะนี้ จิตจะเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ เช่น เดียวกับปุระ และเมื่อจิตกลับเป็นสิ่งบริสุทธิ์ตามเดิมแล้ว ปุระก็จะบรรลุมุขะ หรือความหลุดพ้นจากทุกข์และจากการเวียนว่ายตายเกิดตลอดไป

ทั้งปรัชญาสาขชยะ และปรัชญาโยคะ มีความเชื่อเรื่องกรรมและการ เกิดใหม่เหมือนกับระบบปรัชญาอื่น ๆ แต่ปรัชญาทั้ง ๒ ระบบนี้ เชื่อว่า สิ่งที่ไม่ เกิดใหม่ไม่ใช่ปุระ ความคิและความชั่วไม่ได้สัมพันธ์กับปุระแต่ประการใด ปุระ ค้างอยู่อย่าง เป็นอสมพัคท์ ไร้มลทินอยู่เสมอ คัมภีร์การิกา กล่าววว่า "ไม่มีปุระใด ที่ถูกผูกพันหรือหลุดพ้น และไม่มีปุระใด ๆ ไปเกิดใหม่ มันเป็นประภคิตซึ่งปรากฏ เป็นรูปต่าง ๆ ต่างหากที่ถูกผูกพัน หลุดพ้นและไปเกิดใหม่"^๑

^๑ เอ็ม. หิริยานนะ

ปรัชญาอินเดียสังเขป , วิจิตร เกิดวิสิษฐุ แปล,

อิศวารถุณะ คณาจารย์ คนหนึ่งของสงฆ์กล่าวว่า "เพราะฉะนั้น
ปุรุषะไม่เคยคิดข้ง ไม่เคยหลุกพัน และไม่เคยท่องเที่ยวเวียนว้ายตายเกิดจริง ๆ
เลย การคิดข้ง กิติ เป็นของประภคตในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น ..."๑

การคิดข้งเวียนว้ายตายเกิด มีสาเหตุมาจากอวิชา หรือความไม่รู้แจ้ง
ในสัจธรรม ส่วนการหลุกพันหรือโมกษะนั้นเกิดขึ้น เพราะวิชาหรือความรู้โดย
ปกติ ปุรุषะซึ่งเป็นวิญญานบริสุทธินั้น เป็นสิ่งที่มีอิสระโดยธรรมชาติอยู่เหนือกาละ
เทศะ เหนือบุญและบาป เหนือการคิดข้งและความหลุกพัน ภาวะการคิดข้งเกิด
ขึ้นเมื่อปุรุषะเกิดความหลงผิด คิดว่าเงาสสะท้อนของตนเอง ที่ปรากฏในพุทธิ เป็น
อันหนึ่งอันเดียวกับตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความหลงผิดต่อไปว่า ตนเองเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกับพุทธิ อหังการ และมนัส ซึ่งเป็นสิ่งที่วิวัฒนาการออกมาจากประภคต
ปุรุषะที่ถูกห่อหุ้มด้วยร่างกายนี้ เรียกว่า ชีวะ เมื่อโคชีวะเกิดความเข้าใจถูก
ต้องว่า ตัวตนที่แท้จริงนั้น คือ ปุรุषะ ไม่ใช่ร่างกายที่เกิดจากประภคต เมื่อนั้น
ชีวะ ก็จะเข้าถึงความหลุกพัน หรือ โมกษะ

ปรัชญาทั้งสองระบบ เห็นว่า ชีวิตตามสภาพที่เป็นอยู่ในโลกนี้ เต็มไป
ด้วยความทุกข์ มนุษย์จึงควรแสวงหาความหลุกพันที่ยั่งยืน แต่ปรัชญาทั้งสองระบบ
ต่างเน้นในความเที่ยงแท้ บริสุทธิต์ ของปุรุषะ ซึ่งเป็นความจริงเที่ยงแท้ที่แนบเนื่อง
กับประภคต สงฆ์พยายามยืนยันว่า สิ่งที่คิดข้งเวียนว้ายตายเกิด ไม่ใช่ปุรุषะ
หากเป็นชีวะที่หลงผิด แต่ตามคำสอนของสงฆ์ ชีวะนั้นก็ประกอบด้วยร่างกาย
อันเกิดจากประภคต และปุรุषะ ส่วนปรัชญาโยคะ ก็ปฏิเสธการคิดข้งของปุรุषะ
ในทำนองเดียวกับปรัชญาสงฆ์ ปรัชญาทั้งสองจึงถูกปรัชญาระบบอื่น ๆ วิจารณ์
โจมตี คำอธิบายวกวนนี้มากมาย

๑ คร. สุนทร ณ รั้งยี , ปรัชญาอันเกีย ประวัติและลัทธิต์ , หน้า ๑๘๓

ปรัชญาasangxay และ ปรัชญาโยคะ มีความเห็นว่า กรรมคือการกระทำของชีวิตที่หลงผิด ซึ่งเป็นเหตุให้ชีวิตนั้นต้องรับผลกรรมของตน และเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสาร กล่าวอีกนัยหนึ่ง อวิชชา หรือความไม่รู้แจ้งในตนเอง ของปุรุषะ เป็นเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด เป็นเหตุให้ชีวิตกระทำกรรมดี (กรรมดี) และ/หรือ กระทำความชั่ว (กรรมชั่ว) เวียนว่ายตายเกิดรับผลของกรรมนั้น อยู่ในวัฏฏสงสาร กล่าวคือ ทั้งปรัชญาasangxay และปรัชญาโยคะ ยอมรับว่า กฎแห่งเหตุผล เป็นกฎสากลที่จะใช้อธิบายสรรพสิ่ง ท่านองเดียวกันกับปรัชญาระบบอื่นๆ ของอินเดีย ในแง่ของศีลธรรม ปรัชญาทั้งสองระบบจึงยอมรับในหลักการที่ว่า "ผู้ใดประกอบกรรมใดย่อมได้รับผลของกรรมนั้น" เหมือนปรัชญาระบบอื่น ๆ เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม กฎแห่งกรรมตามทฤษฎีของปรัชญาทั้งสองระบบ เกิดจากสาเหตุสุดท้าย เช่นเดียวกับสรรพสิ่งอื่น ๆ คือ ประกฤติ และ ปุรุषะ ดังนั้น กฎแห่งกรรมของปรัชญาasangxay และปรัชญาโยคะ จึงอิงอาศัยเหตุสุดท้าย คือ ประกฤติ และ ปุรุषะ หรือ คือ พรหมัน หรือ พระผู้เป็นเจ้า ในปรัชญาระบบอื่น ๆ ของศาสนาฮินดู

ความเชื่อในกฎแห่งเหตุผลของปรัชญาทั้งสองระบบ เป็นไปในฝ่ายปริณามวาท คือ เป็นทฤษฎีที่เรียกว่า ประกฤติปริณามวาท^๑ นั่นคือ ปรัชญาทั้งสองระบบนี้ ถือว่า สรรพสิ่งต่าง ๆ ล้วนเป็นผลอันวิวัฒนาการหรือคลี่คลายมาแต่เหตุ ซึ่งเป็นต้นกำเนิด คือ ประกฤติทั้งสิ้น สรรพสิ่งล้วนมีอยู่ในประกฤติอยู่ก่อนแล้ว การเกิดขึ้น เป็นเพียงการปรากฏออกมาจากประกฤติ และการแตกดับ คือ การกลับคืนไปสู่ประกฤติตามเดิม

ตามทฤษฎีของปรัชญาasangxay และปรัชญาโยคะ ถือว่า ชีวิตอันเกิดแต่ประกฤติและปุรุषะ เป็นผู้กระทำกรรมดี (กรรมดี) หรือกระทำความชั่ว (กรรมชั่ว)

^๑ เล่มเดียวกัน , หน้า ๑๖๗

และเป็นผู้รับผิดชอบของกรรมดี กรรมชั่ว นั้น ชีวะยอมเวียนว่ายตายเกิดอยู่ด้วยผลของกรรม และชีวะยอมถึงซึ่งความหลุดพ้น เมื่อสิ้นกรรม

กรรมดี หรือการกระทำดีของชีวะ คือ การกระทำเพื่อถึงซึ่งความรู้แจ้ง ในความจริงแท้ของสรรพสิ่ง อันได้แก่ประภคติและปุรุषะ ส่วน กรรมชั่ว หรือ การกระทำชั่วของชีวะ คือ การกระทำที่เป็นไปในทางตรงข้ามอันเป็นเหตุให้ชีวะ ยังคงต้องติดข้องอยู่ในโลก เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทั้ง ปรัญญาสาขชยะและปรัญญาโยคะ ถือว่า เพราะปุรุषะ หลงผิด ยึดมั่นในร่างกายซึ่ง เกิดมาแต่ประภคติ และ ปุรุषะ หลงผิดว่า ร่างกายนั้นคือตัวตนที่แท้จริงของตน หลงติดข้องอยู่ในสสารหรือวัตถุที่ไร้สัมปัญญะ จึงเป็นเหตุให้ชีวะต้องติดข้อง ต้องกระทำกรรมทั้งดีและชั่ว และเป็นเหตุให้ชีวะไม่หลุดพ้นจากวัฏสงสาร

ดังนั้น ปรัญญาทั้งสองระบบจึงสอนแนวทางประภคติปฏิบัติตนอันเป็นหนทางแห่งการประกอบกรรมดี เพื่อความหลุดพ้น หรือการบรรลุโมกษะ การกระทำดี ดังกล่าว มีอยู่ ๒ ประการ คือ ไวรากชยะ (การขจัดอุปาทานในเรื่องของโลกให้หมดไป) และ โยคะ (การบำเพ็ญสมาธิ)^๑ นั่นคือ ปรัญญาทั้งสองระบบ ถือว่า เรื่องของโลก เรื่องของวัตถุ เป็นเหตุให้ชีวะติดข้อง เป็นเหตุให้ชีวะกระทำกรรม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำจัดต้นเหตุ อันได้แก่ ความหลงผิดหรืออุปาทานในเรื่องของโลกและเรื่องของวัตถุเสีย และเมื่อกำจัดต้นเหตุของการติดข้องและการประกอบกรรมได้ ก็ต้องบำเพ็ญสมาธิ เพื่อให้กลับคืนสู่สภาพแห่งการณจิต อันเป็นสภาพจิตดั้งเดิม ที่วิวัฒนาการออกจากประภคติ และนำไปสู่ความรู้แจ้งว่า ตัวตนที่แท้จริง คือ ปุรุषะ

แนวทางการประภคติ ปฏิบัติตน เพื่อความหลุดพ้นของปรัญญาทั้งสองระบบนี้ มีอยู่ ๔ ประการ^๒ ด้วยกัน คือ

^๑ เข็ม. หิริยานนะ , ปรัญญาอันเคี้ยวสังเขป, วิจิตร .เกิดวิศิษฐ์ แปล , หน้า ๑๕๓

^๒ คร. สุนทร ณ รั้งยี , ปรัญญาอันเคี้ยว ประวัติและลัทธิ , หน้า ๑๕๓

- ยมะ การสำรวมระวัง ๕ ประการ ได้แก่ อหิงสา (การไม่เบียดเบียนในชีวิต), สติยะ (การรักษาศีลธรรม), อัสเตยะ (การไม่ลักขโมย), พรหมจริยะ (การรักษาศีลพรหมจรรย์) และ อปริครหะ (การไม่โลภ)

- นิยมะ การฝึกฝนอบรมตนเองให้บริสุทธิ์ ทั้งภายนอกและภายใน

- อาสนะ การควบคุมร่างกายให้อยู่ในอิริยาบถที่สบายและเป็นประโยชน์แก่การเจริญสมาธิ

- ปราณายามะ การกำหนดควบคุมลมหายใจเข้าออก เพื่อประโยชน์ในการทำร่างกายให้สงบ และมีจิตเป็นสมาธิ

- ปรตยาหาระ การควบคุมประสาทสัมผัส ได้แก่ การปิดประตูที่มาจากอารมณ์ภายนอก ๕ ทาง คือ ทางตา หู จมูก ลิ้น และ กาย เพื่อเพ่งจิตให้จดจ่ออยู่ในสมาธิ

- ชารณะ การกำหนดจิตให้แน่วแน่อยู่ในอารมณ์ของสมาธิ หรือ อารมณ์ของจิต

- ฌยานะ การที่จิตแน่วแน่อยู่ในอารมณ์แห่งจิต อย่างสม่ำเสมอ

- สมาธิ การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจิต และอารมณ์แห่งจิต ซึ่งหมายถึงการรู้แจ้งในสภาวะตัวตนแท้จริงของประภคติและปุรุษะ สมาธิเป็นภาวะแห่งการหลุดพ้น ซึ่งเป็นผลจากการประภคติ ปฏิบัติตามแนวทาง ๘ ประการ ข้างต้น และเป็นผลให้ชีวิตะบรรลุมโภคะ คือ ความหลุดพ้น

อนึ่ง ตามความเชื่อของปรัชญาทั้งสองระบบ ในสภาวะโมกษะ ไม่มี ความสนุกสนาน และไม่มีนิรมิตสุขใดๆ เลย การเข้าถึงความหลุดพ้น คือ การกลับคืนสู่ภาวะเดิมของปุรุษะ อันเป็นวิญญานบริสุทธิ์

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาasanghye และปรัชญาโยคะ ถือว่า กรรมเกิดจากอวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้งในสภาวะตัวตนแท้จริงแห่งปุรุษะ ชีวิตอันเกิดแต่ประภคติและปุรุษะ เป็นผู้ประกอบกรรมทั้งดีและชั่ว กรรมดี คือ การกระทำของชีวิตะ เพื่อเข้าใจในสภาวะดั้งเดิมของตนเอง คือ ความเป็นตัวตนแท้จริงของ

ปุรุษา กรรมชั่ว คือการกระทำในทำนองตรงกันข้ามอันเป็นผลให้ชีวิตยังคงติดข้องหลงไหลในวัตถุ ยึดมั่นในตัวตนที่ไม่จริงแท้ และเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ดังนั้น แนวทางแห่งการกระทำดี ที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น หรือการบรรลุมุขมหายุคานั้น ชีวิตต้องละในความคิดของโลกแห่งวัตถุ และบำเพ็ญสมาธิให้จิตกลับคืนสู่สภาพแท้จริงดั้งเดิม ที่วิวัฒนาการออกมาจากประภคติ อันทำให้เห็นความแท้จริงโดยสมบูรณ์ของตัวตนแท้จริง คือ ปุรุษา นั่นคือ ปรวิญาหังสองระบบ สอนว่า กรรมเป็นของชีวิต อันเกิดจากอภิยา คือ ความหลงผิดในความจริงแท้อันเป็นตัวตนแท้จริง กรรมเป็นเหตุให้ชีวิตนั้นต้องรับผลของกรรมของตนเอง และเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร กรรมเป็นผลแห่งวิวัฒนาการของประภคติ และ ปุรุษา ซึ่งเป็นสิ่งแท้จริงเพียงสองอย่าง โดยที่เหตุแห่งกรรมและผลของกรรมไม่ได้เกิดขึ้น หรือส่งผลต่อความจริงแท้ ทั้งสองประการนั้นเลย แต่ความจริงแท้ทั้งสองเป็นปฐมเหตุแห่งกรรม และเป็นผลสุดท้ายของการสิ้นกรรม

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญามีมามสา

มีมามสา จัดเป็นปรัชญาประเภทพหุสัจนิยม (Pluralistic Realism) คือ เชื่อในความมีอยู่ของโลกภายนอกและของชีวิตามัน

ตามทรรศนะของมีมามสา เชื่อว่า ชีวิตามันมีอยู่เป็นจำนวนมาก นับประมาณมิได้ เช่นเดียวกับร่างกายอันเป็นที่สิงสถิตย์อยู่ นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีชีวิตามันที่ถึงซึ่งความหลุดพ้นแล้ว และปราศจากร่างกายเป็นที่อิงอาศัยอยู่ก็มีอีกเป็นจำนวนมาก นับประมาณมิได้เช่นเดียวกัน นอกเหนือจากชีวิตามันเหล่านี้แล้ว ก็

ยังมีปริมาณ ตลอดจนสารซึ่งดำรงอยู่ชั่ววันรันคร อีกเป็นจำนวนมากเหมือนกัน °

นักปรัชญาคนสำคัญของมีนামสา ได้แก่ ประภากร และกุมาริล ทั้งสองคนนี้ต่างก็ได้แต่งอรรถกถาอธิบายความหมายของเรื่องต่าง ๆ ในมีนามสาสูตร (วรรณกรรมชิ้นแรกของปรัชญามีนามสา ซึ่งแต่งโดย ไชมินิ) ไว้คนละฉบับ อันเป็นเหตุทำให้ปรัชญามีนามสาแตกแยกออกเป็น ๒ นิกาย โดยปริยาย

ประภากร และ กุมาริล มีทรรศนะว่า ชีวาคมันที่มีอยู่เป็นจำนวนมากมานั้น เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ (นิตยะ) มีอยู่ทั่วไป (สรวคตะ) กระจายอยู่ทุกหนทุกแห่ง (วิญ) ไม่มีขอบเขตจำกัด (วยาปกะ) เป็นสสาร (ทรวพิยะ) ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความรู้สึกตัว ชีวาคมันจึงเป็นผู้รู้ เป็นผู้เสวยทุกข์ สุข และเป็นผู้กระทำการ ๒

° "The Mimamsaka is pluralistic realist. He believes in the reality of the external world and of the individual souls. There are innumerable individual souls, as many as there are living bodies, plus the bodiless liberated souls, There are also innumerable atoms and the other eternal and infinite substances.", Sharma, A critical Survey of Indian Philosophy, p. 233

๒ "Prabhakara and Kumarila both admit the plurality of the individual souls and regard the self as an eternal (nitya), omnipresent (sarvagatta), ubiquitous (vibhu), infinite (vyapaka) substance (dravya) which is the substratum (ashraya) of consciousness and which is a real knower (jnata), enjoyer (bhokta) and agent (karta).", Ibid, p. 234

ชีวาत्मันนี้เป็นสิ่งที่แตกต่างจากร่างกาย ประสาทรับสัมผัส และแตกต่างจากจิตใจและความเข้าใจด้วย ชีวาत्मันเป็นผู้รับรู้อารมณ์ ร่างกายเป็นพาหนะในการรับรู้อารมณ์ ประสาทรับสัมผัสเป็นเครื่องมือในการรับรู้อารมณ์ ชีวาत्मันเป็นสิ่งที่ปราศจากซึ่งความรู้สึกตัว ความรู้สึกตัว ความรู้สึกในภายในและวัตถุภายนอก เป็นสิ่งที่ชีวาत्मันรับรู้ในการเสวยอารมณ์ ไม่ใช่คุณสมบัติของชีวาत्मันเอง หากแต่เป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นมา เพราะชีวาत्मันมาอยู่ร่วมกับร่างกายในเวลาชีวาत्मันบรรลุมโนกษะ ชีวาत्मันจะหลุดพ้นไปจากความผูกพันของร่างกาย และอยู่ในสภาวะบริสุทธิ์ปราศจากซึ่งความรู้สึกตัว ตลอดไป

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญามีมามसानี้ เกี่ยวข้องกับธรรม และอธรรมเป็นอย่างมาก (โชนินิ ผู้ให้กำเนิดปรัชญามีมามสา ได้อธิบายความหมายของธรรมไว้ว่า "ได้แก่คำสั่งหรือบทบัญญัติที่ทำให้มนุษย์ต้องกระทำกรรม" ศีลธรรมชั้นธรรมดาเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ด้วยการใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับโลกียวิสัย แต่ธรรมะและ โมกษะ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจนั้น เป็นสิ่งที่เปิดเผยให้ประจักษ์โดยพระเวท) ตามทรรศนะของมีมามสา ธรรมและอธรรมเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับความสุขหรือความทุกข์ ที่บุคคลจะได้รับในชาติหน้า

กรรมใดที่บุคคลกระทำสอดคล้องกับธรรม กรรมนั้นก็เป็นกรรมดี จะก่อให้เกิดผลเป็นความสุข

กรรมใดที่บุคคลกระทำสอดคล้องกับอธรรม กรรมนั้นเป็นกรรมชั่ว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเป็นความทุกข์เดือดร้อน

กรรมที่บุคคลกระทำลงไปนั้น จะก่อให้เกิดอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็นขึ้นในตัวชีวาत्मัน เมื่อใดที่อุปสรรคขัดขวางการให้ผลของกรรมได้ถูกขจัดให้หมดไป และเวลาที่เหมาะสมได้มาถึง กรรมที่กระทำไว้ก็จะก่อให้เกิดผลขึ้นมาตามควรแก่กรรมนั้น ๆ อำนาจที่มองไม่เห็นซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำกรรมนี้ เรียกว่า "อปุรวะ"

"อปุรวะนี้ เป็นประหนึ่งพลังศักยภาพ หรืออินทรีย์ที่มีอยู่ในตัวผู้กระทำการ มโนอิงอาศัยอยู่ในตัวเราจนกระทั่งผลที่เหมาะสมแก่การกระทำนั้นเกิดขึ้น" ^๑

ลัทธิมีมามสา ได้แบ่งกรรมออกเป็น ๓ อย่าง^๒ คือ

(๑) กรรมที่ต้องกระทำ กรรมชนิดนี้เป็นกรรมที่ต้องกระทำ แม้ว่าการกระทำกรรมชนิดนี้อาจไม่ก่อให้เกิดบุญ แต่การงดเว้นไม่กระทำจะทำให้เกิดบาป หรือมีโทษกรรมที่ต้องกระทำนี้ยังแบ่งออกไปอีกเป็น ๒ อย่าง คือ กรรมที่ต้องทำเป็นประจำวัน (นิตยะ) เช่น การสวดมนต์และกรรมที่จะต้องทำตามโอวาทที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (ไนมิตติกะ)

(๒) กรรมที่ทำได้ ไม่ทำก็ได้ กรรมชนิดนี้เราจะทำหรือไม่ทำก็ได้ การทำกรรมชนิดนี้จะก่อให้เกิดบุญ แต่การไม่ทำไม่ได้ก่อให้เกิดโทษหรือบาป ตัวอย่างของการทำกรรมชนิดนี้เช่นการบูชาญี่ ซึ่งปรัชญามีมามสา และปรัชญาฮินดูอื่น ๆ ถือว่า จะทำให้ไปบังเกิดในสวรรค์ แต่การไม่ได้ทำการบูชาญี่ไม่ได้ก่อให้เกิดบาปแต่อย่างใด กรรมที่ทำได้ไม่ทำก็ได้ นี้ ชื่อเรียกเฉพาะว่า กามยะ

^๑ "This apurva is like a potency or faculty in the agent which abides in him until the desired results follow."

Surendranath Dasgupta, A History of Indian Philosophy,

(Cambridge: Cambridge University Press, 1932), P.405

^๒ ดร.สุนทร ณ รั้งนี้ , ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ , (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิพิธวิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๒๑๖

(๓) กรรมที่ต้องห้าม. กรรมชนิดนี้ห้ามไม่ให้กระทำเพราะถ้าขึ้นกระทำเข้า ก็จะทำให้เกิดบาป. ตายแล้วจะต้องไปเกิดในนรก. กรรมนี้มีชื่อเรียกเฉพาะว่า ประคติสิทธิ์. มีอีกกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกากระทำกรรมชนิดนี้เรียกว่า กรรม ล้างบาป (ปราชัยจิตตะ) คือ ถ้าหากได้ฝ่าฝืนกระทำกรรมที่เรียกว่า ประคติสิทธิ์ ลงไปแล้ว หากต้องการจะให้ผลของประคติสิทธิ์กรรมนั้น หกคไปหรือมีผลน้อยลง ก็ ให้ทำกรรมที่เรียกว่า ปราชัยจิตตะ แล้วผลของประคติสิทธิ์กรรมก็จะหกคไป หรือ น้อยลงตามต้องการ

สมัยแรกที่ลัทธินี้มีมามาสากาลังเคิบโต ได้มีการยอมรับในเรื่องของธรรมชาติ อรรถะ และ กามะ (ตรี - วรุค) เป็นจุดหมายของมนุษย์ และไม่ยอมรับในเรื่อง ของโมกษะ. ดังนั้น จุดหมายสูงสุดของมีมามสาในตอนนั้น จึงมุ่งเพียงการให้ได้ไป เกิดในสวรรค์. แต่ในตอนหลังลัทธินี้มีมาสาได้รับแนวความคิดเรื่อง โมกษะ เข้ามา. ดังนั้น ความปรารถนาขั้นสุดท้ายจึงแปรเปลี่ยนเป็นความปรารถนาเพื่อถึงความหลุด พ้นจากทุกข์. เข้าแทนที่การเข้าถึงสวรรค์.

ทั้งประชากรและกุมาริล ต่างก็มีทรรศนะตรงกันว่า จุดประสงค์ขั้นสุด ท้ายของมนุษย์ก็คือ การหลุดพ้นจากทุกข์. การที่ชีวาत्मันต้องมาประสบทุกข์ สุข เวียน วายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร ก็เพราะเหตุที่มันมาเกี่ยวข้องกับพัวพันกับร่างกาย ประ สาทรับสัมผัส จิต และความเข้าใจ. จากการที่ต้องมาพัวพันกับสิ่งดังกล่าวนี้เอง ที่ ทำให้ชีวาत्मันเกิดเป็นผู้รับรู้, ผู้เสวยอารมณ์, และผู้กระทำกรรม. ความพัวพัน ดัง กล่าวนี้ สืบเนื่องมาจากกรรม หรือการกระทำซึ่งเป็นเหตุให้ต้องเวียนวายเป็นตายเกิด. ฉะนั้น การขจัดการเวียนวายเป็นตายเกิดจึงต้องขจัดด้วยการงดเว้นการกระทำกรรม ซึ่งจะมีผลทำให้ความพัวพันของชีวาत्मันกับร่างกาย ประสาทรับสัมผัส จิต และความ เข้าใจ สิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ. จากนั้น ชีวาत्मันก็จะกลับคืนสู่สภาวะแห่งสสารบริสุทธิ์ ซึ่งปราศจากคุณสมบัติทุกอย่าง. และไม่มีแม้กระทั่งความรู้สึกตัวและความรู้สึกเป็นสุข สดณะดังกล่าวนี้ เรียกว่า สดณะแห่งการบรรลุมอกษะ.

"อุปสรรคทางโลกของอาตมามีอยู่ ๓ ประการ คือ ร่างกาย เป็นอุปสรรค ประการแรก อาตมามีจึงเสวยทุกข์และสุข เพราะความจำกัดของร่างกายนี้เอง ประการที่สอง มีอวัยวะประสาทสัมผัส ซึ่งเป็นวิถีเดียวที่ทำให้อาตมามีความเกี่ยวข้องกับโลกภายนอกได้ และประการสุดท้าย มีโลกเป็นอุปสรรค เพราะโลกสร้างวัตถุให้แก่ประสบการณ์ของบุคคล เพราะเหตุที่อาตมามีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ นอกตัวนั่นเอง ทำให้เกิดอุปสรรคขึ้น และความหลุดพ้นหรือโมกษะจึงหมายถึงการแยกตัวออกจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น โดยสิ้นเชิงตลอดไป"^๑

กุมาริล มีทรรศนะที่แตกต่างออกไปว่า สถานะแห่งโมกษะนี้ คือ สถานะแห่งความตื่นอย่างแท้จริง

แต่ทั้งประการ และ กุมาริล มีความเห็นตรงกันว่า การงดเว้นจากการกระทำกรรมนั้น ไม่ได้หมายถึงการงดไม่กระทำกรรมหมดทุกอย่าง แต่หมายถึงการงดเว้นจากการกระทำกรรมที่ทำได้ไม่ทำก็ได้ และกรรมต้องห้ามเท่านั้น การกระทำกรรมประการแรกก่อให้เกิดบุญและนำไปสู่สวรรค์ ส่วนการกระทำกรรมประการหลังก่อให้เกิดบาปและนำไปสู่นรก ผู้ปรารถนาความหลุดพ้นจึงควรก้าวให้พ้นระดับของบุญและบาป และพ้นจากระดับของสวรรค์และนรก และเขาควรกระทำกรรมที่จำต้องกระทำ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในพระเวทด้วย

"ความหลุดพ้นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลได้รับความสุขและความทุกข์จากผลกรรมดีและกรรมชั่ว ที่เขาได้กระทำลงไป ด้วยเหตุนี้ การกำจัดกรรมและหยุดการไหลล้นใหม่ต่อไปของมัน ก็คือ การงดเว้นจากการทำความชั่วกรรม (การบูชาญี ซึ่งจะทำให้บรรลุผลที่ดี) และระมัดระวังตนเองให้พ้นจากผลร้ายของบาป โดยการเพียรพยายามกระทำนิตยกรรม (เช่น การสวดมนต์

^๑ เอ็ม. หิริยานะ , ปรัชญาอินเดียน , วิจิตร เกกวิสิษฐ์ แปล , หน้า ๒๒๕

ซึ่งแม้ทำแล้วจะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเพิ่มขึ้น แต่การงดเว้นไม่กระทำจะก่อให้เกิดบาป)

ดังนั้น ลัทธินี้มีมาสา จึงได้วางหลักปฏิบัติไว้ ๒ ประการ คือ

๑. เว้นจากกรรมที่เลือกกระทำ (กามุย) และกรรมที่ห้าม

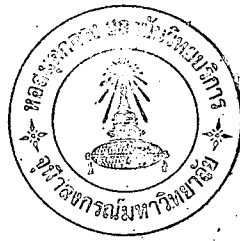
(ปรุติษทุช)

๒. ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติที่พระเวทบังคับไว้ ๒

"Salvation is brought about when a man enjoys and suffers the fruits of his good and bad actions and thereby exhausts them and stops the further generation of new effects by refraining from the performance of Kanya - Karnas (sacrifices etc. performed for the attainment of certain beneficent results) and guarantees himself against the evil effects of sin by assiduously performing the nitya-karnas (such as the sandhya prayer etc., by the performance of which there is no benefit but the non-performance of which produces sins)." Surendranath Dasgupta, A History Indian Philosophy By the late, (Cambridge: Cambridge University Press, 1932), 1,P.402

^๒ เอ็ม. ทิริยันนะ, ปรัชญาอินเดียนสังเขป, วิจิตร เกศวิสิษฐ์ แปล, หน้า ๒๒๖

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาอโหวตะเวทานตะของสังกรจารย์

คำว่า "อโหวตะ" หมายความว่า ไม่มีสอง ไม่เป็นสอง ปรัชญาอโหวตะเวทานตะ เชื่อว่า สิ่งแท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality) มีเพียงสิ่งเดียวเท่านั้น และสิ่งนั้น คือ "พรหมัน"

แนวความคิดที่สำคัญของปรัชญาอโหวตะเวทานตะ ของสังกรจารย์ นั้น มีสาระสำคัญ ดังนี้ คือ.-

๑. สิ่งแท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality) มีเพียงสิ่งเดียว สิ่งนั้นคือ พรหมัน

๒. ในแง่ของความจริงอันติมะ โลกไม่ใช่สิ่งที่จริงแท้ เป็นแต่เพียงปรากฏการณ์หรือการปรากฏ (appearance) ของพรหมัน ภายอำนาจของมายา ซึ่งเป็นอำนาจหรือสิ่งที่อนุสัย อยู่ในตัวพรหมัน

๓. ชีวาทมนันถูกยึดด้วยความหลงผิด เพราะอำนาจของอวิชาว่า ตนเองแตกต่างจากพรหมัน และเข้าใจผิดว่า พรหมันเป็นโลกแห่งความหลายหลาก

๔. อวิชาว่าย่อมปลาสนาการไปเมื่อวิชาเกิดขึ้น โมกษะย่อมชื่อว่า ไคบรม รุเมื่อวิชาถูกทำให้ปลาสนาการไป ภายอำนาจของวิชา^๑

"พรหมันและอาตมัน หรือตัวตนสูงสุด เป็นสิ่งเดียวกัน โลกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมายา อวิชาทำให้ชีวะหรือชีวาทมนันหลงผิดว่า ตนเองแตกต่างจากพรหมัน และเข้าใจผิดว่าพรหมันเป็นโลกแห่งพหุภาพ อย่างที่บุคคลเข้าใจผิดคิดว่าเชือกเป็นงู ฉะนั้น เมื่อวิชาหรือความรู้หทัยขึ้นมา อวิชา หรือความไม่รู้อย่อมปลาสนาการไปความรู้ที่อยู่เหนือเหตุผลเป็นความรู้ โดยตรง ที่ประกอบขึ้นด้วยญาณทัศนะ ในอาตมันอันปราศจากทวิภาวะ เป็นความรู้ที่

^๑ ดร. สุนทร ฌ รังษี, ปรัชญาอันเคยประวัติและลัทธิ, (กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์พิพิธวิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๒๓๑ - ๒๓๒

นำไปสู่ความหลุดพ้น หรือ โมกษะ"^๑

คังกรจารย์เห็นว่า "มายา" คือ อำนาจหรือสิ่งที่อนุสัยอยู่ในพรหมัน มีชื่อเรียกกันต่าง ๆ ตามที่ปรากฏอยู่ในปรัชญาอโหวตะเวทาคะ มีดังนี้ คือ มายา อวิชา อัญญานะ อชยาโรปะ อนิรวจนียะ วิวระ ภรนต์ ภระ นามรูป อวยักตะ อักษระ พิชักติ และ มูลประภฤติ

มายา หรือ อวิชา ทำหน้าที่ในการปกปิด หรือซ่อนเร้นสิ่งที่แท้จริงไว้ ทำให้ชีวิตคนไม่อาจมองเห็นพรหมันได้ตามความเป็นจริงในแง่หนึ่ง และมีหน้าที่ฉายภาพของพรหมันออกมาให้ปรากฏเป็นโลกแห่งวิวิธภาพ ในอีกแง่หนึ่ง กล่าวคือ ในภาวะความจริงเท่านั้น พรหมันเป็นสิ่งที่เป็นเอกภาพ แต่โดยอำนาจแห่งมายา ซึ่งอนุสัยแนบเนื่องอยู่ในพรหมัน ทำให้ชีวิตคนหลงคิดว่าตนเองแตกต่างจากพรหมัน ทำให้หลงคิดไปว่า มีวิภาพ และโดยอำนาจแห่งมายาซึ่งอนุสัยอยู่ในพรหมัน ทำให้ปรากฏเป็นโลก ทำให้หลงคิดไปว่า มีวิวิธภาพแห่งโลกที่ปรากฏ

---

^๑ "Brahman and Atman or the Supreme Self are synonymous terms. The world is a creation of Maya. The individual selves on account of their inherent Avidya imagine themselves as different from Brahman and mistake Brahman as this world of plurality, even as we mistake a rope as a snake. Avidya vanishes at the dawn of knowledge - the supra - relational direct and intuitive knowledge of the non - dual self which means liberation." , Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, p.273

อโหวตะเวทานตะ ของท่านสังกรจารย์ มีทรรศนะว่า กรรมหมายถึง การกระทำของชีวาत्मันในขณะที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสาร และ เป็นผลให้ชีวาत्मันยังคงเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ เช่นเดียวกัน นั่นคือ ท่าน สังกรจารย์ มีความเห็นในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมเช่นเดียวกับปรัชญาอินเดีย ระบบอื่น ๆ คือ ถือว่า กรรมเป็นการกระทำของผู้ยังไม่บรรลุมุขะ และเพราะ ผลของกรรมนั่นเอง ทำให้ผู้กระทำยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสาร

ประเภทของกรรมและผลของกรรม

ตามหลักคำสอนของอโหวตะเวทานตะ ของท่านสังกรจารย์ อาจแบ่ง ได้ เป็น ๒ ประเภท ใหญ่ ๆ คือ กรรมที่ไม่ติดข้องในผลของกรรม และกรรม ที่ติดข้องในผลของกรรม

ก. กรรมที่ผู้กระทำไม่ติดข้องในผลของกรรม หมายความว่า กรรม ซึ่งกระทำเพื่อความสิ้นกรรม เป็นการกระทำกรรมโดยไม่ติดข้องในผลของกรรม อันเป็นเหตุให้ผู้กระทำกรรมบรรลุถึงความหลุดพ้น

ท่านสังกรจารย์ มีความเห็นว่า การกระทำกรรมโดยหวังผลของกรรม เป็นเหตุให้ผู้กระทำอยู่ในอำนาจของกรรม และต้องได้รับผลของกรรมนั้น เวียน วายตายเกิดต่อไป ดังนั้น จึงควรกระทำกรรมโดยปล่อยวาง ผลของกรรม ยึดมั่น ในพรหมันหรือคือการกระทำกรรมด้วยความรู้แจ้งในพรหมัน นั่นเอง ความรู้แจ้ง ในพรหมันเป็นความรู้แบบญาณทัสสนะ (intuition) คือ เป็นการบรรลุ ความหลุดพ้น เข้าถึงสภาวะอันเป็นเอกภาพของพรหมัน โดยทันที เป็นความรู้แจ้ง ในสภาวะอันเป็นเอกภาพของชีวาत्मันและพรหมัน ความรู้แจ้งว่า พรหมันเป็นสิ่งที่แท้จริงอันคิมาเพียงสิ่งเดียว โลกแห่งความหลายหลากที่ปรากฏนั้น เป็นเพียงปรากฏการณ์ของพรหมันอันเกิดขึ้นด้วยอำนาจของมายาเท่านั้น ความรู้แจ้งได้ทำลาย อวิชชา และทำให้ชีวาत्मันบรรลุมุขะ

การบรรลุโมกษะตามแนวคำสอนของท่านตั้งกรอาจารย์ อาจเป็นการบรรลุโมกษะของชีวาตมันที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ซึ่งเรียกว่า "ชีวันมุกติ" ผู้บรรลุโมกษะแบบชีวันมุกติแล้วจะประกอบกรรมโดยปล่อยวางในผลของกรรม จึงไม่ติดข้องในผลของกรรมและกรรมอีกต่อไป แต่ผู้บรรลุโมกษะชนิดนี้ยังค้างอยู่ตามผลของกรรมในอดีต จนสิ้นกรรมเท่านั้น กรรมของเขา จะไม่มีผลกรรมอันทำให้ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป เพราะเป็นกรรมที่กระทำโดยไม่ติดข้องในกรรมดังกล่าวมาแล้ว ผู้บรรลุโมกษะแบบนี้ จึงเป็นชีวาตมันที่รู้แจ้งในพรหมนั้นแล้ว แต่ยังไม่เข้าถึงความเป็นเอกภาพกับพรหมอย่างสมบูรณ์เมื่อร่างกายแตกดับ หรือตายแล้ว ซึ่งเรียกว่า วิเทหมุกติ

กล่าวโดยสรุป ความรู้แจ้งในสภาวะของพรหมนั้น จะทำลายอวิชชา ทำให้เข้าถึงโมกษะที่เรียกว่า ชีวันมุกติ มีความรู้แจ้งในพรหมนั้น ผู้เข้าถึงโมกษะชนิดนี้ จึงประกอบกรรมโดยไม่ติดข้อง ในกรรมหรือผลของกรรมอีกต่อไป

ข. กรรมที่ยังทำให้ติดข้องในผลของกรรม หมายถึง การกระทำของชีวาตมันที่กระทำไปโดยไม่รู้แจ้งในพรหมนั้น ชีวาตมันกระทำกรรมโดยมุ่งในผลของกรรม ชีวาตมันจึงอยู่ในอำนาจของผลของกรรม และรับผลของกรรม เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ กรรมที่ติดข้องในผลของกรรมจึงแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ กรรมดี และ กรรมชั่ว

กรรมดี ได้แก่การกระทำดีของชีวาตมัน ซึ่งไม่รู้ในความจริงของพรหมนั้น ชีวาตมันกระทำดีตามหลักคำสอนของคัมภีร์ฤคเวท หรือ คำสอนของอุปนิษัท อันเป็นข้อปฏิบัติตามหลักศีลธรรม กรรมดีย่อมส่งผลดีให้แก่ชีวาตมันผู้กระทำ ทำให้ชีวาตมัน นั้น ๆ ไปเกิดในชาติ ภพ ที่ดีกว่า แต่เมื่อสิ้นผลของกรรมดี นั้นแล้ว ก็ต้องกลับมาเกิดในโลก กระทำกรรมและรับผลของ กรรมต่อไปจนกว่าจะรู้แจ้ง

หน้าที่ของกรรม

ท่านสังกัจจายน์ มีความเห็น เช่นเดียวกับปรัชญาระบบอื่น ๆ ว่า กรรม มีหน้าที่ส่งผลให้แก่ผู้ประกอบกรรมนั้น ๆ ตามกฎของเหตุและผล กล่าวคือ ผู้กระทำการใดย่อมต้องรับผลของกรรมนั้น ผู้กระทำความดีย่อมได้รับผลดี ผู้กระทำความชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว

นอกจากหน้าที่โดยทั่วไปของกรรมดังกล่าวแล้ว ในพุทธศาสนาของท่านสังกัจจายน์ ยังมีทฤษฎีที่ว่า กรรมมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างโลกของพระผู้เป็นเจ้า หรือ พรหมนั้น อีกด้วย

พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกขึ้นมาตามสภาพผลของกรรม ของชีวาत्मันทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกให้เป็นที่รับผลของกรรม ของบรรดาชีวาत्मันทั้งหลาย นั่นคือ การกระทำของชีวาत्मัน หรือกรรมของชีวาत्मัน นั้นเอง มีหน้าที่สำคัญในการสร้างโลก โดยมีพระผู้เป็นเจ้า เป็นผู้สร้าง กุศลกรรมและอกุศลกรรม เป็นเหตุแห่งการเกิดขึ้นของชีวาत्मันแต่ละบุคคล และชีวาत्मันแต่ละบุคคล ทำให้เกิดกรรมและผลของกรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กรรมและชีวาत्मัน อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ชีวาत्मันกระทำความดีโดยดีของในผลของกรรม ผลของกรรมจึงทำให้ชีวาत्मันเกิดขึ้นเพื่อรับผลของกรรมนั้น เวียนว่ายอยู่ในวัฏฏะจนกว่าจะรู้แจ้งในพรหมนั้น

"พระองค์ทรงสร้างโลกและสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพแห่งกรรม หรือการกระทำของมนุษย์เอง เพราะโลกเป็นสถานที่ชดใช้กรรมที่มนุษย์เคยกระทำไว้ หน้าที่ในการสร้างโลกและสิ่งต่าง ๆ ของพระผู้เป็นเจ้ามีความสำคัญรองจากการกระทำของมนุษย์เอง"^๑

^๑ คร. สุนทร ฃ รั้งมี ; ปรัชญาอินเดียน ประวัติและลัทธิ , (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิพิธวิทยา, ๒๕๒๑) หน้า ๒๘๓

"ถ้าไม่มีบุญและบาป หรือกรรมดีและกรรมชั่ว ก็อาจไม่มีใครเกิดขึ้นมา และถ้าไม่มีปัจเจกชนแต่ละคน บุญบาปก็จะไม่มีเช่นกัน"

ดังนั้น กรรมตามทรรศนะของอโหวิตะเวทานตะ ของท่านสังกกราจารย์ จึงมีหน้าที่ให้ผลแก่ชีวิตาตมัน ผู้กระทำตามกฎแห่งเหตุผล ทั้งยังมีหน้าที่ในการ กำหนดลักษณะของโลกที่พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างขึ้น ให้เป็นที่ชดใช้กรรมของบรรดา ชีวิตาตมันทั้งหลายด้วย

การ สิ้นกรรม

อโหวิตะเวทานตะ ของท่านสังกกราจารย์ เห็นว่า อวิชา อินได้แก่ ความหลงผิดในสภาวะแท้จริงของพรหมัน ทำให้ชีวิตาตมันหลงในความหลายหลาก แห่งสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของพรหมัน และทำให้ชีวิตาตมันประกอบกรรม โดยติดข้องอยู่ในกรรมและผลของกรรม ดังนั้น ชีวิตาตมันจึงควรรู้แจ้งในพรหมัน เพื่อความสิ้นกรรม เพื่อกระทำกรรมโดยละผลของกรรม และเพื่อถึงซึ่งความหลุดพ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การสิ้นกรรม เป็นเหตุให้ชีวิตาตมันหลุดพ้น และทำให้ชีวิตาตมัน ประกอบกรรมโดยไม่ติดข้องในกรรม และผลของกรรม

การทำลายอวิชา เพื่อความหลุดพ้นหรือการสิ้นกรรมนั้น อโหวิตะเวทานตะของท่านสังกกราจารย์ มีความเห็นว่า เป็นความรู้แจ้งแบบญาณทัสสนะ คือ เป็นความรู้แจ้งของแต่ละชีวิตาตมันซึ่งเข้าสัมผัสความจริงแท้ของพรหมัน รวมเป็นเอกภาพกับพรหมันนั้นโดยตรง ทั้งนี้ โดยที่ชีวิตาตมันจะต้องมีความภักดี ความเชื่อมั่น และประพฤติปฏิบัติตามแนวคำสั่งสอนของคัมภีร์ฤคเวท หรือคำสั่งสอนของอุปนิษัท กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความรู้แจ้งอันเป็นเหตุแห่งการสิ้นกรรม เกิดขึ้นโดยมีความภักดี หรือความเชื่อมั่นในพรหมัน และการประกอบกรรมดี ตามแนวทางของอโหวิตะเวทานตะ เป็นเครื่องสนับสนุน โดยที่ความรู้แจ้งจะบังเกิดแก่ชีวิตาตมัน ด้วยการเข้าเป็นเอกภาพกับพรหมัน โดยทันที และด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสภาพที่ไม่อาจบรรยาย

เป็นคำพูดได้ถูกต้อง นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป อไฮวตะเวทานตะ ของท่านกักรจารย์ มีทรรศนะว่า กรรมเป็นการกระทำของชีวาत्मัน ซึ่งว่าत्मันที่รู้แจ้งในพรหมัน ย่อมกระทำกรรม โดยคิดซึ่งอยู่ในกรรมและผลของกรรม เป็นเหตุให้ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ส่วนชีวาत्मันที่รู้แจ้งในพรหมัน แล้ว ย่อมกระทำกรรมโดยไม่คิดซึ่งในกรรมและผลของกรรม และเข้าเป็นเอกภาพกับพรหมันเมื่อตายแล้ว กรรมมีหน้าที่ให้ผลแก่ชีวาत्मันผู้กระทำกรรมและกรรมมีหน้าที่ในการ เป็นแบบแปลนของโลก ให้แก่พระผู้เป็นเจ้า การสิ้นกรรมเป็นไปด้วยตนเอง เป็นไปโดยการเข้าถึงพรหมัน โดยตรง โดยมีความภักดีหรือความเชื่อมั่นพรหมัน และกรรมคือของชีวาत्मัน อันเกิดแต่การกระทำตามหลักคำสอนของ คัมภีร์ฤคเวท และคำสอนของอุปนิษัท ซึ่ง เป็นมาตรการแห่งการประพฤติปฏิบัติ ทางศีลธรรม นั่นเอง

แนวความคิดเรื่องกรรมในปรัชญาวิเศษญาไฮวตะเวทานตะ ของรามานุชะ

ปรัชญาของ วิเศษญาไฮวตะเวทานตะของรามานุชะ ถือว่า สิ่งแท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality) มีอยู่ ๓ อย่าง คือ สสาร ชีวาत्मัน และพระผู้เป็นเจ้า

ทรรศนะของรามานุชะที่เห็นว่า สิ่งแท้จริงอันติมะ มีอยู่ ๓ อย่าง และมารวมกัน เข้าเป็นสิ่งเดียวกันนี้ เรียกว่า ทฤษฎีไตรภาคีเอกภาพ (Triune Unity)

"มีสิ่งแท้จริงอันติมะอยู่สามประการ คือ พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงดำรงอยู่ชั่วนิรันดร และทรงถึงพรอมด้วยความรู้และพละนาภาพ ๑ ชีวาत्मันอันมีอยู่ชั่วนิรันดรแต่ปราศจากอำนาจ ๑ และสสารที่ดำรงอยู่ชั่วนิรันดร ๑ ทั้งสาม

อย่างนี้ ประกอบกันขึ้นเป็นสิ่งที่สมบูรณ์"๑

ชีวาत्मन्ซึ่งเป็นสิ่งแท้จริงอันคิมะอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นจิตสสารที่อยู่เหนือการสร้างสรรค์และการทำลาย ชีวาत्मन्เป็นวิญญาณของปัจเจกบุคคล และเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของร่างกายของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น ชีวาत्मन् จึงเป็นสิ่งที่มิชอบเขตจำกัด เป็นสิ่งเฉพาะ กล่าวคือ เป็นเพียงส่วนหนึ่งแห่งร่างกายของพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น ชีวาत्मन्จึงเป็นสิ่งที่มิอยู่จริงโดยสาร์ตตะ (essence) กล่าวคือ มีสภาพเป็นอย่างเดียวกับพระผู้เป็นเจ้า แต่โดยคุณสมบัติมันแตกต่างจากพระองค์

แต่โดยคุณสมบัติมันแตกต่างจากพระองค์ มันไม่อาจดำรงอยู่เป็นอิสระตามลำพังตนเองได้ มันเป็นส่วนย่อยที่ขึ้นอยู่กับส่วนรวม คือ พระผู้เป็นเจ้า

ชีวาत्मन्มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งโดยธรรมชาติอันแท้จริง มันมีลักษณะเหมือน ๆ กัน จะต่างก็เฉพาะที่ชีวาत्मन्เหล่านั้นต่างก็มิอยู่อย่างอิสระจากกันเท่านั้น ชีวาत्मन्เป็นผู้กระทำกรรมและเสวยผลของกรรม ชีวาत्मन्เป็นผู้รู้ ซึ่งความรู้ที่มันมีติดตัวอยู่ตลอดเวลานั้น เป็นไปตามอำนาจของกรรม เมื่อชีวาत्मन्ยังอยู่ภายในอำนาจของกรรม ความรู้ของมันมีขอบเขตจำกัด แต่เมื่อชีวาत्मन्หลุดพ้นจากอำนาจของกรรมแล้ว ความรู้ของมันจะไม่มีขอบเขตจำกัด เป็นสัพพัญญู เช่นเดียวกัน

ชีวาत्मन्ตามทรรศนะของวิชาโหราศาสตร์เวทมนตร์ของรามานูจา แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑ "There are three ultimate existences - the eternal and all - knowing and all - powerful God, the eternal powerless soul and the eternal matter, and these three constitute the Absolute.", Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, P. 347

๑. ชีวาत्मन्ที่หลุดพ้นอยู่ตลอดเวลา ชีวาत्मन्ประเภทนี้จะไม่มีการคิดของ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร และเป็นอิสระจากอำนาจของกรรม ชีวาत्मन्ประเภทนี้ เรียกว่า นิตยมุกตะ

๒. ชีวาत्मन्ที่หลุดพ้นโดยการบรรลุมโงคะ ชีวาत्मन्ประเภทนี้เคยคิดของเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารมาก่อน แต่อาศัยความพากเพียร ความรู้ ความภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า จึงสามารถทำตนให้เข้าถึงมโงคะ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดตลอดไป

๓. ชีวาत्मन्ที่ยังติดข้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร เพราะยังตกอยู่ในอำนาจของอภินิหารและอกุศลกรรม แต่ชีวาत्मन्ประเภทนี้ ก็มีโอกาสนี้จะบรรลุมโงคะได้ ถ้ามีความพยายามชอบ และความรู้ที่ถูกต้อง

สังสารวัฏ และ มโงคะ

รามานูชะ มีทรรศนะว่า สิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้ชีวาत्मन्ทั้งหลายต้องติดข้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏนั้น ได้แก่ อภินิหารและกรรม แต่รามานูชะ ก็ไม่อาจอธิบายได้ว่า ชีวาत्मन्ซึ่งเป็นสิ่งบริสุทธิ์มาแต่เดิมต้องมาพัวพันกับกรรมได้อย่างไร และตั้งแต่เมื่อไร ในเรื่องนี้รามานูชะอธิบายทำนองเดียวกับศาสนาเชน

"Ramanuja describes three classes of souls. To the first belong the everfree (nitya mukta) souls which were never bound. They are ever free from karma and prakrti and live in Vaikuntha in constant service of the Lord

To the second belong the Released or Liberated (mukta) souls who were once bound but who obtained liberation through their action, knowledge and devotion.

To the third belong the Bound (baddha) souls who are wandering in samsara on account of ignorance and bad karmas."

คือ กล่าวว่ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวาत्मันกับกรรมเป็นสิ่งที่ไม่มีเบื้องต้นไม่ปรากฏ
หมายความว่า เราไม่อาจสาวย้อนหลังไปได้ว่า ชีวาत्मันเริ่มต้น ทำกรรมตั้งแต่
ตอนไหนและอย่างไร^๑

ด้วยอำนาจของกรรมที่ชีวาत्मันกระทำไว้ ชีวาत्मันต้องมาพัวพันกับร่าง
กาย แล้วท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดไปในวัฏสงสาร เพื่อชดใช้ผลกรรมที่ดีบ้าง
ชั่วบ้าง และเพื่อให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ชีวาत्मันก็จำเป็นจะต้อง
ขจัดอำนาจของกรรมเก่าให้หมดไปโดยอาศัยความรู้ชอบและการกระทำชอบ หรือ
การกระทำที่ไม่ส่งผลให้เป็นการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป การกระทำชอบตาม
ทรรศนะของรามานูชะ คือ การกระทำที่เป็นเหตุให้เกิดความรู้ชอบ ได้แก่ การศึกษา
ให้มีความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้งในปुरुรมมีมามสา และอุคตรมีมามสา (เวทาคะ)
รามานูชะ ถือว่า ความรู้เป็นสาเหตุโดยตรงแห่งโมกษะ ความรู้ที่แท้จริงในที่นี้หมายถึง
ถึง ความภักดีสูงสุดที่มีต่อพระผู้เป็นเจ้า

นอกจากนี้แล้ว การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในคัมภีร์พระเวท จะช่วย
ให้ชีวาत्मันขจัดความเศร้าหมองที่เกิดจากกรรมให้หมดไปได้ด้วย การปฏิบัติดังกล่าว
นั้นจะต้องกระทำให้ถูกต้องตามที่พระเวทกำหนดไว้ทุกอย่าง ความจริงแล้ว การปฏิบัติ
หน้าที่ในท่านองนั้น ก็เป็นการกระทำกรรม แต่กรรมประเภทนี้เป็นกรรมที่นำไปสู่
ความหลุดพ้น เป็นกรรมที่กระทำเพื่อทำลายอำนาจกรรมเก่าให้หมดไป กรรมใหม่ที่

^๑ "The souls are bound on account of their ignorance and karma
How does the pure soul come to be at all tinged with karma ?
This question is explained away by Ramanuja, like the Jainas.
The relation is beginningless. The cosmic process is begin-
ningless.", Ibid, p. 352

ทำนั้นจะต้องกระทำด้วยความปล้อยวาง คือ ไม่หวังผลตอบแทน ทำเพียงปรารถนา ให้พระผู้เป็นเจ้าทรงพอพระทัยเท่านั้น

อนึ่ง การยอมมอบกายถวายชีวิตแก่พระผู้เป็นเจ้าที่เรียกว่า "ประปัติ" ก็คือว่า เป็นวิธีหนึ่งที่น่าไปสู่ความหลุดพ้นได้ วิธีที่เรียกว่า "ประปัติ" นี้ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ศรณาคติ" ซึ่งหมายถึงการพึ่งพระผู้เป็นเจ้า เป็นสรณะ อันเป็นการมอบตัวเองให้อยู่ภายใต้การควบคุมของพระองค์ ประปัติ หรือ ศรณาคติ นี้ แบ่งเป็น ๖ ชั้น คือ

๑. การคิด พุค ทำสิ่งใด ๆ ต้อง เป็นไปโดยประการที่จะทำให้พระผู้เป็นเจ้า ทรงพอพระทัย

๒. ไม่คิด พุค ทำ สิ่งที่จะทำให้พระผู้เป็นเจ้าไม่ทรงพอพระทัย

๓. มีความเชื่อมั่นว่า พระผู้เป็นเจ้าจะต้องให้ความคุ้มครอง

๔. อ้อนวอนให้พระองค์ทรงให้ความคุ้มครอง

๕. ยอมมอบกายถวายชีวิตให้แก่พระองค์โดยสิ้นเชิง

๖. ยอมคนให้ขึ้นอยู่กับพระกรุณาของพระองค์โดยสิ้นเชิง^๑

รามานูชะ กล่าวว่่า ชีวาคมันท์หลุดพ้นโดยการบรรลุมฤโฆษแล้ว แม้จะมีลักษณะคล้ายพระผู้เป็นเจ้าก็จริง แต่ก็ยังแตกต่างจากพระองค์ กล่าวคือ ชีวาคมันท์มีลักษณะเป็นปรมาณู (atomic) เป็นสิ่งจำกัดและมีคุณลักษณะเป็นร่างกายของพระผู้เป็นเจ้า ส่วนพระองค์ทรงเป็นสิ่งไม่จำกัด และทรงดำรงอยู่ในฐานะแห่งวิญญาณของชีวาคมันท์ทั้งปวง ทั้งชีวาคมันท์ไม่มีอำนาจในการควบคุม

^๑ คร.สุนทร. ณ รั้งมี , ปรัชญาอินเดียน ประวัติและลัทธิ , (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิพิธวิทยา , ๒๕๒๑) หน้า ๓๐๒ - ๓๐๓

สรรพสิ่งในฐานะผู้สร้าง ผู้พิทักษ์ และ ผู้ทำลาย อย่างเช่น พระผู้เป็นเจ้า^๑

---

^๑ "Though the liberated soul is essence becomes similar to God, it differs from Him in two important respects. It is atomic and finite, while God is infinite. It is a mode qualifying God. It is the body of God who is its soul. And secondly, it does not share with God His immanent controlling power and his transcendent power of being the creator, preserver and destroyer of this universe.", Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, p. 354.